

Fyysisen oppimisympäristön mahdollisuudet lasten omaehtoiseen liikkumiseen varhaiskasvatuksessa

Tapaustutkimus kolmesta varhaiskasvatuksen lapsiryhmästä

Kasvatustiede, Opettajankoulutuslaitos

Turun yliopisto

Pro gradu -tutkielma

Laatija:

Jenni van der Ende

22.4.2026

Rauma

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Tutkinto-ohjelma, oppiaine: Kasvatustieteen (varhaiskasvatuksen) maisteriohjelma

Tekijä: Jenni van der Ende

Otsikko: Fyysisen oppimisympäristön mahdollisuudet lasten omaehtoiseen liikkumiseen varhaiskasvatuksessa. Tapaustutkimus kolmesta varhaiskasvatuksen lapsiryhmästä.

Ohjaajat: Professori Pasi Koski ja yliopistonlehtori Juli-Anna Aerila

Sivumäärä: 53 sivua + liitteet 5 kpl

Päivämäärä: 22.4.2026

Tässä pro gradu -tutkielmassa selvitettiin, millaiset fyysisen oppimisympäristön ominaisuudet ovat yhteydessä lasten omaehtoiseen liikkumiseen varhaiskasvatuksessa. Tutkimus toteutettiin laadullisena tapaustutkimuksena, jossa aineisto kerättiin systemaattisella havainnoinnilla, tapatumien laskemisella ja haastatteluilla.

Lapsen myönteinen suhde liikuntaan ja liikkumiseen muodostuu jo ennen kouluikää positiivisten liikuntakokemusten kautta. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen liikuntasuhteen muodostumista varhaisten kokemusten kautta. Varhaiskasvatuksen ohjaavat asiakirjat antavat raamit liikunnan toteuttamiselle varhaiskasvatuksessa. Omaehtoiseen liikkumiseen tulee olla mahdollisuuksia päivittäin, ja varhaiskasvatuksen tulee mahdollistaa tilanteita, joissa lapsen fyysinen aktiivisuus pääsee vaihtelemaan kuormittavuuden eri tasoilla.

Tutkimusaineisto kerättiin kolmesta lapsiryhmästä (3–5 v), jotka valittiin varsinaissuomalaisen kaupungin kolmesta varhaiskasvatussyksiköstä. Aineiston keruusta vastasi yksi tutkija, joka havainnoi lapsiryhmiä ja haastatteli jokaisesta ryhmästä yhtä varhaiskasvatuksen henkilöstön jäsentä. Jokaista lapsiryhmää havainnoitiin kolmena aamupäivänä, ja havainnointipäiviä toteutui yhteensä yhdeksän. Havainnoitavia lapsia oli yhteensä 24. Havainnoinnissa tarkasteltiin lasten fyysisen aktiivisuuden kuormittavuutta ja havaintoja kertyi yhteensä 219.

Aineisto koostui kolmesta teemahaastattelujen äänitallenteesta, havainnointiaineistosta ja havainnointeihin liittyvistä muistiinpanoista. Haastattelut litteroitiin ja havainnointiaineisto sekä muistiinpanot kirjoitettiin puhtaaksi. Koottu aineisto analysoitiin sisällönanalyysi -menetelmää hyödyntäen. Sisällönanalyysissä aineiston osia tarkasteltiin rinnakkain ja siitä etsittiin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Analyysin perusteella aineisto jakautui kahteen pääteemaan: fyysistä aktiivisuutta mahdollistaviin tekijöihin ja fyysistä aktiivisuutta estäviin tekijöihin. Molemmista pääteemoista nousi esiin samat alateemat: tilat, aikataulu, sää, välineet ja aktiivinen osallistuminen.

Tutkimuksessa selvisi, että näissä päiväkodeissa lapsen omaehtoinen liikkuminen painottui leikkiin. Lasten leikkiessä yksin tai muiden lasten kanssa, esiintyi eniten omaehtoista liikkumista. Sisätiloissa omaehtoista liikkumista ilmeni vähemmän kuin ulkotiloissa. Ulkona liikkuminen oli kuormittavampaa kuin sisätiloissa. Liikkuminen keskittyi liikkumiseen suunniteltuihin tiloihin ja tilanteisiin. Sisätiloissa toteutettiin ohjattuja liikkumisen hetkiä, mutta liikkumiseen kannustavaan leikkiympäristöön ei panostettu. Varhaiskasvatuksen henkilöstön asenteilla ja fyysisillä tilaratkaisuilla ilmeni olevan enemmän yhteyksiä lasten fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen, kuin varhaiskasvatussyksikön sijainnilla.

Avainsanat: varhaiskasvatus, fyysinen aktiivisuus, omaehtoinen liikkuminen

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Fyysinen aktiivisuus varhaiskasvatuksessa	7
2.1	Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset	7
2.2	Varhaiskasvatuksen ohjaavat asiakirjat	7
2.3	Liikunta varhaiskasvatuksessa	9
2.4	Omaehtoinen liikkuminen	11
2.5	Fyysinen oppimisympäristö	12
2.6	Henkilöstön valmiudet liikuntakasvatuksen toteuttamiseen	15
3	Tutkimuskysymykset	17
4	Tutkimuksen toteutus	18
4.1	Tutkimusmenetelmä	18
4.2	Aineiston keruumenetelmät	18
4.3	Aineistonkeruu	21
4.3.1	Havainnointiaineiston kerääminen	22
4.3.2	Haastatteluaineiston kerääminen	24
4.4	Tutkimuksen osallistujat	25
4.4.1	Lapsiryhmä A	25
4.4.2	Lapsiryhmä B	26
4.4.3	Lapsiryhmä C	27
4.5	Aineisto	29
4.6	Aineiston analyysi	30
4.7	Tutkimuksen eettisyys	31
5	Tulokset	34
5.1	Omaehtoisen liikkumisen ilmeneminen	34
5.2	Liikkumista mahdollistavat tekijät	35
5.3	Liikkumista estävät tekijät	38
6	Pohdinta	41

6.1	Johtopäätöksiä ja pohdintaa tuloksista	41
6.2	Tutkimuksen luotettavuus	47
6.3	Jatkotutkimusaiheita	47
	Lähteet	49
	Liitteet	54
	Liite 1. Havainnointilomake	54
	Liite 2. Haastattelurunko	55
	Liite 3. Tietosuojailmoitus	56
	Liite 4. Tutkimustiedote ja -lupapyyntö varhaiskasvatuksen henkilöstölle	58
	Liite 5. Tutkimustiedote ja -lupapyyntö huoltajalle	60

1 Johdanto

Lapsen suhde liikuntaan ja liikkumiseen muodostuu jo ennen kouluikää.

Varhaiskasvatuksen tärkeä tehtävä on tukea lapsen liikuntasuhteen muodostumista. Tähän sisältyvät positiiviset liikuntakokemukset ja monipuolinen motoristen taitojen harjoittelu. Varhaiskasvatuksessa lasta tuetaan kohti fyysisesti aktiivista elämäntapaa yhteistyössä huoltajien kanssa. (Opetushallitus, 2022, s. 33.)

Ympäristö houkuttaa lasta tutkimaan, sillä lapsi tutkii ympäristössään liikkuen.

Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset kannustavat varhaiskasvatuksen henkilöstöä havainnoimaan käytössä olevien tilojen mahdollisuuksia (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2016). Erilaiset tilaratkaisut, monipuoliset leikkivälineet ja aikuisen myönteinen suhtautuminen vauhdikkaaseen puuhailuun motivoivat lasta liikkumaan (Soini ym., 2016, s. 46–47).

Piilo -tutkimuksessa (Mehtälä ym., 2024) tarkasteltiin 4–6-vuotiaiden lasten fyysistä aktiivisuutta kotona ja varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen tulosten mukaan 76 prosenttia tutkimukseen osallistuneista lapsista saavutti suositusten mukaisen määrän fyysistä aktiivisuutta (Mehtälä ym., 2024, s. 56). Taitavat tenavat – tutkimushankkeessa tarkasteltiin monen muun aiheen lisäksi varhaiskasvatuksen liikuntaolosuhteiden yhteyksiä lasten motorisiin taitoihin. Liikuntaolosuhteissa korostui fyysiset oppimisympäristöt varhaiskasvatusyksiköiden sisä- ja ulkotiloissa.

Oppimisympäristöjen todettiin olevan yhteydessä motoristen taitojen kehittymiseen. (Sääkslahti ym., 2018, s. 77–83.)

Lasten omaehtoista liikkumista esiintyy monenlaisissa leikkitilanteissa, kuten isoja liikeratoja vaativien jumpparatojen rakentamisessa tai vauhdikkaissa autoleikeissä. Varhaiskasvatuksessa omaehtoista liikkumista motivoivat liikkumiseen houkuttelevat tilat, yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa sovitut ohjeet turvalliseen liikkumiseen ja välineet, jotka ovat esillä ja lapsen saatavilla (Sääkslahti, 2015, s. 170–172). Omaehtoiseen liikkumiseen tulee varhaiskasvatuksessa olla mahdollisuuksia päivittäin ja liikuntavälineiden olla lapsen saatavilla (Opetushallitus, 2022, s. 33). Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan monenlaisia liikuntalajeja ja -leikkejä. Yhdessä harjoittelun kautta lapset keräävät osaamista monenlaisista liikunnallisista puuhista.

(Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016:21, s. 9.) Olemassa olevan osaamisen kautta liikunnalliset elementit siirtyvät myös lasten omaehtoiseen puuhailuun ja liikkumiseen.

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan lapsen omaehtoista liikkumista ja siihen vaikuttavia tekijöitä varhaiskasvatuspäivän aikana. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millä tavoin lasten omaehtoinen liikkuminen on mahdollistettu varhaiskasvatuksen fyysisissä oppimisympäristöissä. Tutkimuksella kartoitettiin myös fyysisen oppimisympäristön ominaisuuksien yhteyttä lasten omaehtoiseen liikkumiseen.

2 Fyysinen aktiivisuus varhaiskasvatuksessa

2.1 Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset

Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016:21) antavat raamit liikunnalle ja liikunnan toteuttamiselle varhaiskasvatus- ja esiopetusikäisten lasten kanssa. Suosituksissa kuvataan yhdeksää varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden osa-alueita. Useassa osa-alueessa mainitaan lapsen innostus liikkumiseen sekä ympäristön merkitys liikkumisesta innostumiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016:21, s. 8–10.)

Suosituksissa huomioidaan yhteisöllisyys ja yhdessä liikkuminen. Liikunnan tulee olla lasta kannustavaa ja sen tulee luoda myönteisiä kokemuksia. Suosituksissa mainitaan, että liikkumiseen innostavien lelujen ja välineiden on hyvä olla esillä ja lapsen helposti saatavilla. Ympäristöstä varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksissa kerrotaan, että monenlainen ympäristö sisällä ja ulkona houkuttelee lasta liikkumaan. Aikuisen tehtävä on antaa lapselle mahdollisuus hyödyntää ympäristö monipuoliseen ja luovaan liikkumiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016:21, s. 8–10.)

Suosituksien mukaan varhaiskasvatusikäiselle lapselle tulisi mahdollistaa vuorokauden aikana tunti vauhdikasta liikkumista ja kaksi tuntia kevyempää liikkumista. Näiden lisäksi vuorokauteen tulisi sisältyä rauhallista puuhailua ja lepoa. Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta tulee huomioida monipuolinen ruokavalio, lapsen yksilöllinen tarve uneen ja rentoutumishetket. Suositukset muistuttavat, että lapsen liikkuminen tulee mahdollistaa kotiloissa sekä varhaiskasvatuksessa suositusten täyttymiseksi. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016:21, s. 13–15.)

2.2 Varhaiskasvatuksen ohjaavat asiakirjat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa oppimisen alue kasvan, liikun ja kehityn sisältää liikuntakasvatuksen sisällöt. Perusteissa mainitaan leikin olevan tärkeä työtapo varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen toimintaa suunniteltaessa ja oppimisympäristöjä muokatessa tulee huomioida muiden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden osa-alueiden lisäksi liikunnallinen

näkökulma ja, että ulkotiloja tulee hyödyntää oppimisympäristönä muun toiminnan lisäksi liikkumiseen. (Opetushallitus, 2022, s. 21–22, 33.)

Varhaiskasvatuksen liikuntakasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan ja kokemaan liikunnan tuomaa iloa. Lapsia ohjataan ja kannustetaan liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina eri ympäristöissä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kerrotaan, että lapsille tulee antaa joka päivä tarpeeksi aikaa omaehtoiseen liikkumiseen. Fyysisen aktiivisuuden tulisi olla luonteva osa lapsen päivää varhaiskasvatuksessa. Liikunnan tulee varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan olla säännöllistä, tavoitteellista, lapsilähtöistä ja monipuolista. (Opetushallitus, 2022, s. 33.)

Soini ja Sääkslahti (2023) tarkastelivat tutkimuksessaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen ohjaavia asiakirjoja. He tarkastelivat liikkumiseen ja liikuntakasvatukseen liittyvää sanastoa, termien esiintymistä asiakirjoissa ja termeille annettuja merkityksiä. He nostavat pohdinnassa esille huomion liikuntakasvatus - käsitteen vähäisestä käytöstä varhaiskasvatuksen asiakirjoissa. Liikuntakasvatus liitetään asiakirjoissa pääasiassa oppimiseen, liikuntaan kasvattamiseen sekä kasvattamiseen liikunnan avulla. Asiakirjat tuovat esille liikunnan hyötyjä varhaiskasvatusikäisen lapsen kehitykseen, hyvinvointiin ja terveyteen liittyen. Liikkuminen kuvataan lapselle ominaisena tapana toimia ja osallistua sosiaaliseen kanssakäymiseen sekä oppimisen menetelmänä. Liikkuminen yhdistetään osaksi leikkiä, jota hyödynnetään pedagogisena menetelmänä. (Soini & Sääkslahti, 2023, s. 255–256.)

Soini ja Sääkslahti kertovat Suomen opetussuunnitelmien poikkeavan muiden Pohjoismaiden opetussuunnitelmista lasten liikkumisen osalta. Suomalaisissa varhaiskasvatuksen asiakirjoissa käytetään liikuntakasvatus -käsitettä, jonka kautta liikunta ymmärretään oppiainetta laajempänä kokonaisuutena. He toteavat lasten liikunnan tulevan esille kansainvälisessä kirjallisuudessa muiden maiden kohdalla lajikeskeisyytenä ja oppiaineen näkökulmasta. Suomalaisissa asiakirjoissa lapsen liikkuminen esitellään monipuolisena fyysisenä toimintana, jota on mahdollista yhdistää monenlaiseen harjoitteluun ja oppimiseen. He toteavat myönteiseksi sen, että

pienen lapsen liikkumista ei tarkastella Suomessa oppiainekeskeisenä suorituksena, vaan oppimisen ja toimimisen keinona. (Soini & Sääkslahti, 2023, s. 256–257.)

2.3 Liikunta varhaiskasvatuksessa

Lapselle on ominaista liikkua ja leikkiä. Liikkuminen on lapselle luontaista ja tapahtuu usein muiden lasten kanssa touhutessa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016:21, s. 9). Lapset liikkuvat kaikissa heidän arkeensa liittyvissä ympäristöissä, kuten kotona, harrastuksissa ja varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten ikähaarukka (1–5 v.) on suuri, mikä vaikuttaa kehitystasojen erovaisuuteen sekä lasten liikkumisen tapoihin. Kaikille varhaiskasvatusikäisille lapsille yhteistä on liikkuminen arkisten toimintojen ja leikin ohella. Lapselle liikunta on oman kehon liikuttamista. Tämä tarkoittaa esimerkiksi kävelyä, hyppäämistä, pyörimistä, heittämistä, tasapainoilua tai ryömimistä. Lapsen liikunnallinen elämäntapa muodostuu itsenäisestä liikkumisesta ja pitkien paikallaanolohekien välttämisestä (Sääkslahti, 2015, s. 142).

Liikunnalla tarkoitetaan kaikenlaista liikkumiseen, liikunnan harrastamiseen ja muuhun fyysiseen aktiivisuuteen liittyvää käyttäytymistä ja toimintaa. Liikunnalla on samanlaisia positiivisia vaikutuksia kuin fyysisellä aktiivisuudella. Tämän lisäksi liikunta tukee sosioemotionaalista kehitystä. (Sääkslahti, 2015, s. 141.) Fyysisellä aktiivisuudella puolestaan tarkoitetaan tiedostettua ja tarkoituksella tuotettua lihastyötä, joka kuluttaa energiaa (Caspersen ym., 1985, s. 126–127). Lapselle se voi olla esimerkiksi leikkimistä, pelaamista ja paikasta toiseen liikkumista sisällä tai ulkona. Termiä leikki käytetään kansainvälisesti kuvaamaan leikkiä sekä fyysisesti aktiivista leikkiä (eng. physical play). Leikki koetaan yhdeksi osaksi fyysistä aktiivisuutta, ja samalla leikin ymmärretään sisältävän monenlaisia liikkeen sekä toiminnan muotoja. (Howells ym., 2023, s. 266–267.)

Lasten liikunnan laatua varhaiskasvatuksessa ohjaavat varhaiskasvatuslaki, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset (Varhaiskasvatuslaki 540/2018; Opetushallitus, 2022; Opetushallitus- ja kulttuuriministeriö 2016:21). Varhaiskasvatuslaki (540/2018) ohjaa, että varhaiskasvatusympäristön tulee olla kehittävä, terveellinen, turvallinen ja edistää

oppimista. Ympäristö tulee muokata lapsen ikätaso ja kehitys huomioiden. Käytössä olevien tilojen ja välineiden tulee olla asianmukaisia ja esteettömyys tulee huomioida. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 10§.)

Fyysisen aktiivisuuden tulee sisältyä luontaisesti osaksi lapsen varhaiskasvatuspäivää (Opetushallitus, 2022, s. 33). Varhaiskasvatuksessa lapsen ikätasoista liikkumiseen ja liikuntaan liittyvien taitojen harjoittelua tuetaan yksilöllisesti ja lapselle tarjotaan mahdollisuuksia hyödyntää erilaisia välineitä liikkumisessa. Varhaiskasvatuksen monipuoliset ympäristöt sisä- ja ulkotiloissa antavat monipuolisia mahdollisuuksia harjoitella motorisia taitoja. (Pönkkö & Sääkslahti, 2020, s. 139–140.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä. Pieni lapsi tutustuu omaan kehoonsa liikuttamalla kehoaan erilaisissa tilanteissa monenlaisissa ympäristöissä. 1–2-vuotiaat lapset liikkuvat pääsääntöisesti fyysisesti aktiivisen leikin ohella. Tässä iässä lapsi oivaltaa oman kehonsa liikkeitä ja kuinka kehon liikuttaminen johtaa aktiiviseen toimintaan. Lapsen motoriset taidot alkavat kehittyä ja liikkuminen tuottaa iloa. (Pönkkö & Sääkslahti, 2015, s. 128, 145.)

Lapsi harjoittelee 3–4-vuoden iässä nimeämään ja paikantamaan omia kehonosiaan sekä liikuttamaan eri kehonosia pyydettäessä. Näiden taitojen kehittyessä lapsen omatoimisuus lisääntyy päivittäisissä toiminnoissa kuten peseytymisessä ja vaatteiden pukemisessa. Oman kehon hahmotuksen kehittyminen mahdollistaa motoristen perustaitojen harjoittelun. Motorisia perustaitoja ovat kävely, juokseminen, heittäminen, kiinniottaminen, hyppääminen, potkuliikkeet ja lyöntiliikkeet. (Pönkkö & Sääkslahti, 2017, s. 488; Pönkkö & Sääkslahti, 2020, s. 139–140.)

Kolmevuotiaan fyysinen aktiivisuus painottuu ulkoiluun ja ulkoleikkeihin. Lapsen fyysisen aktiivisuuden määrä alkaa vakiintua ja yksilölliset fyysiseen aktiivisuuteen liittyvät tavat tulla esille. (Pönkkö & Sääkslahti, 2020, s. 128.) 5–6-vuotiaan lapsen motoriset perustaidot vakiintuvat. Lapsen taidot mahdollistavat erilaisten liikuntamuotojen harjoittelun kuten pyöräilyn ja uimisen. Kiinnostus erilaisia liikuntalajeja kohtaan herää ja harjoittelu mahdollistuu kehittyvien motoristen taitojen ansiosta. Usein tämän ikäisillä lapsilla on jokin liikuntaharrastus. (Pönkkö & Sääkslahti, 2015, s. 1129, 146.)

Varhaiskasvatustalaki (540/2018, 3§) ohjaa varhaiskasvatuksen tavoitteita liikunnan osalta niin, että toiminnan tulisi olla pedagogisesti monipuolista ja tulee mahdollistaa positiiviset liikkumis- ja liikuntakokemukset. Liikuntakasvatus puolestaan on liikuntaan liittyvien ilmiöiden käsittelyä kasvatuksellisesta näkökulmasta. Liikuntakasvatuksen on tarkoitus tukea lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Tämän lisäksi liikuntakasvatuksella autetaan lasta luomaan edellytykset liikunnallisesti aktiivisen elämäntavan omaksumiseksi. Varhaiskasvatuksen tulee luoda oppimisympäristöjä ja -tilanteita, joissa on mahdollista harjoitella ja opetella fyysisen aktiivisuuden toimintatapoja ja päivittäiseen hyvinvointiin liittyviä tietoja ja taitoja. Oppimisympäristöjen ja -tilanteiden tulee innostaa ja mahdollistaa lapsen positiiviset kokemukset liikkumisesta. (Sääkslahti, 2015, s. 151–152.)

2.4 Omaehtoinen liikkuminen

Liikunta voidaan määritellä omaehtoiseksi, ohjatuksi ja spontaaniksi liikkumiseksi (Jaakkola ym., 2017, s. 12). Liikunta näyttäytyy varhaiskasvatuksessa enimmäkseen ohjattuna ja omaehtoisena liikkumisena. Ohjattua liikkumista ovat esimerkiksi erilaiset aikuisen ohjaamat liikuntaleikit- ja tehtävät. Aikuinen on aktiivisesti mukana ja ohjaa leikin kulkua sanallisesti sekä mallia näyttämällä. Tällainen ohjattu liikkuminen voi olla taukojumpan kaltaista toimintaa odottelu- ja siirtymätilanteissa. Se voi myös olla osa päivän rutiinia esimerkiksi lapsiryhmän yhteisen aamukokoontumisen yhteydessä toteutettava aamujumppa. Ohjattu liikkuminen on suunniteltu pedagogisesti ja sillä on tavoite. Aamujumpan tavoitteena voi olla esimerkiksi silmä-käsi-koordinaation harjoittelu, jolloin jumppa voisi sisältää kehon keskiviivan ylittäviä käsien ja jalkojen koordinaatioharjoituksia. (Pönkkö & Sääkslahti, 2017, s. 494–495.)

Ohjatun liikkumisen ollessa aikuisen aktiivisesti ohjaamaa, omaehtoinen liikkuminen on lapsen itse suunnittelemaa liikkumista. Se on lapsen omasta halusta yksin tai yhdessä muiden kanssa tapahtuvaa liikkumista (UKK-instituutti, 2024). Pienen lapsen liikkumiseen kuuluu olennaisesti leikki. Leikin aikana lapsi liikkuu ja hyödyntää ympäristöään. Yleisesti lasten liikkumisen määrä lisääntyy, kun lasten vapaalle leikille annetaan mahdollisuuksia. Myös houkutteleva leikkiympäristö ja ulkoilumahdollisuudet tukevat omaehtoista liikkumista. (Pönkkö & Sääkslahti, 2017, s. 497.)

Omaehtoista liikkumista edistävät lapsen arjessa läsnä olevat, kannustavat ja puuhaan osallistuvat aikuiset sekä houkuttelevat välineet. Ulkona vuodenaikaan sopivat välineet houkuttelevat vuodenaikoihin yhdistyviin liikunnallisiin puuhiin, kuten talvella pulkkamäen laskuun. Sisätiloissa lapsi kaipaa aikuisen tukea esimerkiksi huonekalujen hyödyntämisessä temppuratojen rakentamiseen. Sisätiloissa omaehtoinen liikkuminen vaatii lapsen ja aikuisen välisiä yhteisiä sopimuksia, jotta kaikki osapuolet ovat tietoisia, mitä välineitä on mahdollista käyttää turvallisesti niin, että liikkumisen ilo säilyy. (Pönkkö & Sääkslahti, 2020, s. 142–143.)

Varhaiskasvatussyksikön lähiympäristöt mahdollistavat liikkumisen monipuolistamista. Lapselle liikkumisen miellekyttä lisäävät turvalliset ympäristöt, joissa on helppo toimia ja touhuta lapselle mieluisalla tavalla. (Niemistö, 2021, s. 24–25.) Ulkoilmapedagogiikka varhaiskasvatuksessa kannustaa henkilöstöä hyödyntämään yksikön lähiympäristöä oppimisympäristönä. Ulkotilat ja luoto ei suoraan takaa toiminnan pedagogisuutta. Luonto kuitenkin tarjoaa mahdollisuuksia hyödyntää isoja alueita ja vaihtelevia maastoja. Pedagogiikka siirtyy varhaiskasvatuksen henkilöstön mukana sisätiloista ulos. Luonnossa hyödynnetään maaston tarjoamia mahdollisuuksia, luonnon tarjoamia välineitä sekä vuodenaikojen ja sään luomia erilaisia olosuhteita. (Jussila & Myllyniemi, 2021, s. 18–19.)

2.5 Fyysinen oppimisympäristö

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan oppimisympäristöllä tarkoitetaan paikkoja, tiloja, yhteisöjä, käytäntöjä ja välineitä, joita hyödyntämällä tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja vuorovaikutustaitoja. Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristön käsite sisältää kolme ulottuvuutta: sosiaalisen, psyykkisen ja fyysisen oppimisympäristön. (Opetushallitus, 2022, s. 21.) Tutkimuksessa tarkastellaan fyysisen oppimisympäristön ulottuvuutta.

Psyykkisellä oppimisympäristöllä viitataan oppimistilanteissa läsnä oleviin tunteisiin ja tuntemuksiin. Tuntemukset voivat olla positiivisia, kuten turvallinen, rauhallinen ja oppimisista edistävä ilmapiiri. Negatiivinen tuntemus voisi olla kiusaamisesta johtuva jännitys. Sosiaalisella ympäristöllä tarkoitetaan ihmissuhteita ja ihmisten välistä vuorovaikutusta, jotka sisältyvät oppimistilanteisiin. Tähän vaikuttavat lasten ja

varhaiskasvatuksen henkilöstön lisäksi lasten huoltajien kanssa yhteistyössä toimiminen. (Roiha & Polso, 2023, s. 106–107.)

Roiha ja Polso (2023, s. 97) kuvaavat fyysisen oppimisympäristön konkreettisesti tilaksi kuten huoneeksi tai rakennukseksi. Se sisältää myös tilassa olevat esineet ja asiat, jotka ovat käsin kosketeltavissa. Tilan tulee olla tarkoitukseen sopiva eli varhaiskasvatuksen kontekstissa varhaiskasvatustoimintaan sopiva. Usein nämä ovat varhaiskasvatusta varten rakennettuja päiväkotirakennuksia. Varhaiskasvatuksen lisäksi rakennuksissa voi olla muutakin toimintaa, kuten perusopetusta, neuvola tai kirjastotoimintaa. Päiväkodin lisäksi varhaiskasvatuksen fyysisiä oppimisympäristöjä voivat olla myös varhaiskasvatuksen hyödyntämät muut ympäristöt kuten puistot, metsät, museot ja teatterit. (Roiha & Polso, 2023, s. 97.)

Oppimisen kannalta fyysisen oppimisympäristön on hyvä olla selkeästi järjestelty fyysisesti sekä visuaalisesti (Roiha & Polso, 2023, s. 99–101). Tavaroilla tulee olla omat paikat ja huonekalut sijoitellaan käyttötarpeen mukaisesti. Varhaiskasvatuksessa lapsiryhmälle on määritelty ryhmän käytössä olevat huoneet. Monissa varhaiskasvatuksen yksiköissä on myös yhteisiä tiloja, joiden käyttö on jaettu kaikkien lapsiryhmien kesken. Oppimisympäristö tulee muokata lasten tarpeet huomioiden aikuisten mieltymysten sijaan. (Roiha & Polso, 2023, s. 97.)

Omaehtoisen liikunnan mahdollisuuksia tarkasteltaessa varhaiskasvatuksen henkilöstön on hyvä pohtia jokaisen sisä- ja ulkotilan ominaisuuksia ja houkuttelevuutta erikseen, jotta kaikkia käytössä olevia fyysisiä ympäristöjä käytetään mahdollisimman monipuolisesti. Ulkotiloissa tulee huomioida maanpinnan erilaiset muodot, puut, pensaat ja muut mahdolliset ulkotilan ominaisuudet. Ulkotilojen ominaisuudet voivat itsessään jo houkuttaa lasta liikkumaan. Houkuttelevuutta voi lisätä välineillä, jotka ovat lapsen käytössä ja itse esille otettavissa. Tällaisia välineitä voi olla muun muassa keinut, kiipeilytelineet, pallot, narut ja trampoliinit. (Sääkslahti, 2015, s. 171–172.)

Sisätiloissa liikkumiseen vaikuttaa suurelta osin sisätilojen suunnittelu- ja sisustusvaiheessa tehdyt ratkaisut. Sokkeloiset ja täynnä tavaraa olevat tilat ohjaavat varhaiskasvatuksen henkilöstöä herkästi rajoittamaan lapsen liikkumista. Pitkät käytävät ja suuret tilat houkuttelevat lasta liikkumaan ja leikkimään. Erilaisia

huonekaluja on mahdollista hyödyntää liikkumisen esimerkiksi osana liikuntaratoja. Kuten ulkotiloissa, myös sisätiloissa, esillä olevat välineet houkuttelevat liikkumaan. Välineet voivat olla muitakin esineitä kuin alun perin liikuntaan tarkoitettuja välineitä, kuten pahvilaatikoita, kankaita ja paperirullia. (Sääkslahti, 2015, s. 171–172.) Tilojen muunneltavuus ja vapaat avoimet alueet mahdollistavat lasten liikunnalliset leikit. Yhteiset sopimukset lasten ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä välineiden ja tilojen käytöstä luovat liikkumista sallivan ilmapiirin. (Pönkkö & Sääkslahti, 2017, s. 497–498.)

Käytössä olevien tilojen ominaisuudet vaikuttavat siihen, että houkuttelevatko tilat lasta liikkumaan. Liikuntaan suunnitellut tilat houkuttelevat lapsia fyysisesti aktiivisiin leikkeihin. Isojen avoimien sisätilojen käyttömahdollisuudet ovat varhaiskasvatuksessa kuitenkin rajallisia. Pöytiä ja muita isoja huonekaluja sisältävät tilat voivat rajoittaa fyysistä aktiivisuutta. Huonekalujärjestelyt myös luovat olosuhteet sellaiselle toiminnalle, joka sisältää enimmäkseen paikallaanoloa. (Sando, 2019, s. 514–515.)

Ulkotilat oppimisympäristöinä ovat monipuolisia ja sopivat hyvin laaja-alaisen toiminnan toteuttamiselle. Ulkona oppiminen on elämyksellistä ja leikillisyyttä tulee esiin eri tavalla kuin sisätiloissa. (Purhonen, 2021, s. 10–11.) Leikkiin voidaan lelujen sijasta hyödyntää luonnon materiaaleja. Lasten mielikuvitus saa mahdollisuuden luoda luonnonmateriaaleista juuri sitä mitä he leikkiin tarvitsevat. Näin leikin elementit eivät valmiiksi kuvasta tiettyyn toimintaan suunniteltua lelua. Ulkona oppiminen tukee lapsen motorista, sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä (Yıldırım, & Özyılmaz Akamca, 2017, s. 6). Lapsen leikki voi olla ulkona fyysisesti aktiivista kaikkina vuodenaikoina (Iivonen ym., 2021, s. 31).

Ulkona maastoerot, erilaiset maanpinnan materiaalit ja sääolosuhteen luovat oppimisympäristöön vaihtelevuutta. Luonnossa on mahdollista hyödyntää erilaisia aistikokemuksia. Luonnossa valmiina olevien materiaalien lisäksi mukaan voi ottaa materiaaleja, joita käytetään myös sisätiloissa. Luontoa voidaan hyödyntää osana toimintaa. Se voi myös toimia ympäristönä, jossa toteutetaan sama toiminta kuin sisätiloissa. (Jussila & Myllyniemi, 2021, s. 18.) Taitojen harjoittelu useassa eri ympäristössä tukee lapsen kykyä soveltaa oppimaansa. Aikuinen voi ajatella ulkona

toimimisen tilanteeksi, johon on haastavaa sisällyttää suunniteltua opetusta. (Maynard & Waters, 2007, s. 262, 264).

livonen ym. (2016, s.17) mukaan ulkona liikkuminen lisää sellaista fyysistä aktiivisuutta, joka tukee motoristen taitojen kehittymistä. Varhaiskasvatuksen sisätilat saattavat rajoittaa lasten suuriliikkeisiä liikkumismahdollisuuksia, ja tämän seurauksena motoristen taitojen kehittymistä. Heidän mukaansa ulkona liikkuminen lisää fyysisen aktiivisuuden kuormittavuutta. Kuitenkin he huomauttavat ulkoilumahdollisuuksien olevan erilaisia varhaiskasvatustyksikön sijainnin mukaan. (livonen ym., 2016, s. 17–20.)

2.6 Henkilöstön valmiudet liikuntakasvatuksen toteuttamiseen

Varhaiskasvatuksessa lapsiryhmässä työskentelee varhaiskasvatuksen opettajia, sosionomeja sekä lastenhoitajia, joiden kelpoisuusvaatimukset määritellään varhaiskasvatuslaissa (540/2018, 6 luku). Kelpoisuuksiin johtavat tutkinnot antavat valmiuksia lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Eri ammattiryhmät täydentävät toistensa osaamista. Myös henkilöstön jäsenten oma mielenkiinto lisäkouluttautumiseen tukee koko työyhteisön osaamisen. (Opetushallitus, 2022, s. 10.) Varhaiskasvatuslain (540/2018, 39§) mukaan työnantajan tulee jo olemassa olevan osaamisen lisäksi mahdollistaa henkilöstön lisäkouluttautuminen tarvittavista aiheista.

Liikuntakasvatuksen valmiuksia voidaan kehittää esimerkiksi Liikuntaleikkikoulun koulutuksilla. Liikuntaleikkikoulu on suunniteltu sovellettavaksi eri ikäryhmille ja kokoonpanoille. Osa näistä kohderyhmistä ovat varhaiskasvatuksen lapsiryhmät. Liikunnalliset sisällöt ovat lapsilähtöisiä ja toiminnassa painottuu leikillisuus. Lisäkoulutuksen avulla on tarkoitus lisätä henkilöstön liikunnallista ajattelua ja antaa keinoja liikuntakasvatuksen toteuttamiseen osana varhaiskasvatuksen arkea. (Liikunta ja Urheilu ry, 2026.)

Varhaiskasvatuksen opettajien ajatuksia liikuntakasvatuksen toteuttamisen valmiuksista on tarkasteltu esimerkiksi haastatteleamalla opettajia. Vaino (2023) haastatteli seitsemää varhaiskasvatuksen opettajaa pro gradu -tutkielmaansa varten. He olivat koukustustaustaltaan kasvatustieteen kandidaatteja, maistereita, sosionomeja

ja lastentarhanopettajia. Haastattelujen mukaan opettajien valmiuksiin toteuttaa liikuntakasvatusta vaikutti opettajan käsitys omasta osaamisestaan. Omaan osaamisen kokemusta lisäsi olemassa oleva koulutus sekä lisäkoulutus työnantajan tarjoamana tai itse kustannettuna. Myös opettajan kiinnostus ja kokemuksen kertyminen liikuntakasvatuksen toteuttajana kuvattiin valmiuksia lisäävinä tekijöinä. (Vainio, 2023, s. 27–28, 46–49.)

Suomi (2024) haastatteli opettajien liikuntakasvatuksen valmiuksia tarkastelevaa pro gradu -tutkielmaansa varten yhtätoista varhaiskasvatuksen opettajaa, joilla kaikilla oli kasvatustieteen kandidaatin tutkinto. Hän avasi tulososiossa opettajien huomioita opettajakoulutuksen osuudesta, joka liittyi liikuntakasvatuksen valmiuksien kehittymiseen. Koulutuksen tarjoama tieto koettiin osaksi isompaa kokonaisuutta. Valmiuksia liikuntakasvatuksen toteuttamiseen kerrytti vastaajien mukaan eniten työkokemus, opettajaopintojen työharjoittelut sekä itse hankittu tieto koulutusten, kirjallisuuden ja sosiaalisen median kautta. (Suomi, 2024, s. 38.)

Kuusi yhdestätoista vastaajasta kertoi olevansa tyytymättömiä opintojen antamiin liikuntakasvatuksen valmiuksiin. Opettajat kokivat tarpeelliseksi saada tietoa liikuntakasvatuksen toteuttamisesta varhaiskasvatuksen arjen muuttuvissa tilanteissa ja liikunnallisen toiminnan eriyttämisestä eri ikäisille lapsille. Lisäksi toivottiin, että opinnoissa huomioitaisiin varhaiskasvatuksen monenlaiset toimintaympäristöt, kuten pienet ja moneen toimintaan käytössä olevat tilat. Opinnoissa hyödylliseksi tehtäväksi nimettiin liikunnallisen toiminnan konkreettisen suunnittelu. (Suomi, 2024, s. 38–43.)

Vincin ym. (2023) kertovat tutkimuksessaan, että lasten liikkumiseen kohdistettu koulutus tuo varhaiskasvatuksen henkilöstölle lisävarmuutta liikunnan toteuttamiseen. Koulutus lisäsi heidän mukaansa henkilöstön ymmärrystä, kuinka toteuttaa fyysistä aktiivisuutta lisäävää toimintaa varhaiskasvatusympäristössä. Myös ymmärrystä liikkumisen hyödyistä lapsen kasvulle ja kehitykselle lisääntyi. He toteavat tämän kansainvälisen tutkimuksen perusteella, että varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutukseen tulee sisällyttää tietoa lasten liikunnasta ja motorisesta kehityksestä kaikissa tutkimukseen osallistuneissa maissa. (Vinci, 2023, s. 93–95, 97.)

3 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksella pyritään tarkastelemaan lapsen omaehtoista liikkumista varhaiskasvatuksessa. Lisäksi tarkoituksena on kartoittaa fyysisen oppimisympäristön eri ominaisuuksien yhteyksistä lapsen omaehtoiseen liikkumiseen. Tutkimuksessa korostuu varhaiskasvatusikäisten lasten fyysinen aktiivisuus erilaisissa fyysisissä oppimisympäristöissä.

Tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Miten oppimisympäristö on yhteydessä lasten liikkumiseen?
- 2) Millaiset oppimisympäristön ominaisuudet edistävät tai ehkäisevät lasten liikkumista?

4 Tutkimuksen toteutus

4.1 Tutkimusmenetelmä

Tämä tutkimus on laadullinen tapaustutkimus, jossa käytettiin systemaattista havainnointia, tapahtumien laskemista ja haastatteluja. Eri aineistonkeruumenetelmien avulla pyrittiin luomaan mahdollisimman monipuolinen käsitys tutkittavasta aiheesta (Vuori, 2021). Tapaustutkimukselle tyypilliseen tapaan tutkimusaiheen tarkastelu kohdistui rajattuun tilanteeseen ja aineistonkeruussa käytettiin monia tiedonkeruumenetelmiä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, luku 5.5). Lapsen omaehtoisesta liikkumista tarkasteltiin kolmessa varhaiskasvatuksen lapsiryhmässä.

Tapaustutkimuksena toteutetussa tutkimuksessa oli mahdollista hyödyntää määrällisiä ja laadullisia aineistonkeruumenetelmiä. Molempia menetelmämuotoja hyödynnettäessä tutkimus painottui laadullisen tutkimuksen suuntaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, luku 5.5.) Havainnointiaineistoon sisältyi tapahtumien laskemista, mutta aineistoa ei analysoitu tilastollisesti. Määrälliset havainnot tukivat laadullisen aineiston analyysiä.

4.2 Aineiston keruumenetelmät

Monimenetelmäisellä aineistonkeruulla pyrittiin keräämään aineistoa useasta eri näkökulmasta. Kolmella eri menetelmällä kerätyt aineiston osat täydentävät toisiaan ja olivat tutkimuksen kannalta hyödyllisiä. (Hirsjärvi & Hurme, 2022, luku 3.4.)

Tutkimusaineiston keräämisen menetelminä hyödynnettiin tässä tutkimuksessa lapsiryhmän havainnointia, muistiinpanoja ja varhaiskasvatuksen henkilöstön haastattelua.

Havainnointi on yksi yleisimmistä laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmistä. Havainnointi oli menetelmänä suuritöinen ja aineiston keräämiseen kuluu paljon aikaa. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 93.) Laadullisessa tutkimuksessa havainnoinnin avulla oli mahdollista tutkia asiayhteyksiä vaativia tilanteita siihen liittyvässä ympäristössä. Tutkijan ollessa samassa ympäristössä havainnoitavan kanssa oli mahdollista tarkastella havaintoja tilanteessa ja ympäristössä, joka olivat havainnoitavalle kohteelle

luonnollisia. (Vilkka, 2018, s. 158.) Tässä tutkimuksessa havainnoitiin lapsiryhmän lapsia heille tutuissa varhaiskasvatuksen ympäristöissä.

Tutkimuksessa mukailtiin Kyhälän ym. (2020, s. 73) käyttämää havainnointitapaa, jossa lasta havainnoitiin ennalta suunniteltu aikamäärä ja havainnot ”koodattiin” ylös ennalta suunnitellulla tavalla. Havainnointitapaa valittaessa tarkasteltiin myös Piilo-tutkimuksen kehittämisvaiheen tulosraportissa kuvattua Kehittävä palaute -menetelmäkokonaisuuden havainnointimenetelmää (Mehtälä ym., 2021, s. 51). Piilo-tutkimus- ja kehittämishankkeessa tarkasteltiin lasten liikunnan iloa, fyysistä aktiivisuutta sekä motorisia taitoja (Sääkslahti ym., 2021, s. 4).

Havainnointitapaa muutettiin tutkimukseen sopivammaksi muuttamalla havainnointiin ja kirjaamiseen käytettävää aikaa. Kyhälän ym. (2020, s. 73) tutkimuksessa havainnointi toteutettiin viiden minuutin jaksoissa, jotka sisälsivät kahden minuutin tutustumisen tilanteeseen, yhden minuutin havainnoinnin ja kahden minuutin kirjaamisajan. Kyseisessä tutkimuksessa lapsien havainnoinnissa tarkasteltiin useita asioita, joten havainnointiin ja kirjaamiseen tarvittiin reilusti aikaa. Tässä tutkimuksessa päätettiin käyttää yhden lapsen tilanteeseen tutustumiseen ja havainnointiin yhteensä kaksi minuuttia.

Havaintojen tekemiseen vaadittavaa aikaa määrittivät havainnoitavien tilanteiden ennakoimattomuuden määrä sekä tutkimuksen tarkoituksen rajausta (Vilkka, 2018, s. 164). Kahden minuutin havainnoinnin koettiin olevan riittävä aika siihen, että saadaan käsitys havainnoitavan lapsen fyysisen aktiivisuuden kuormittavuudesta. Kirjaamiseen kuluva aika testattiin etukäteen useaan kertaan sekuntikelloa hyödyntäen. Yhden minuutin koettiin olevan riittävä aika kirjaamiseen tässä tutkimuksessa.

Tutkimuksessa mukailtiin Kyhälän ym. (2020, s. 74) käyttämää kolmiportaista fyysisen aktiivisuuden kuormittavuuden jaottelua. Kyhälä ym. (2020, s. 72–73) käyttämä havainnointimenetelmä oli suunniteltu käytettäväksi suomalaisessa varhaiskasvatusympäristössä. Lapsen fyysisen aktiivisuuden kuormittavuus on jaettu kolmeen osaan jokaisessa havainnointijaksossa taulukon 1 jakomenetelmän mukaisesti. Taulukon 1 esimerkit kuvaavat sitä, miten fyysisen aktiivisuuden kuormittavuus määriteltiin tämän tutkimuksen havainnoinnissa.

Taulukko 1. Fyysisen aktiivisuuden kuormittavuus Kyhälää ym. (2020, s.72–73) mukaillen.

Fyysisen aktiivisuuden kuormittavuus	Esimerkki	Merkintä havainnointitaulukkoon
Erittäin kevyt fyysinen aktiivisuus	makaaminen, istuminen, lukeminen tai leikkiminen paikallaan, syöminen	1
Kevyt fyysinen aktiivisuus	kaikkien kehonosien liikuttaminen, kävely, tasapainoilu, venyttely	2
Vähintään kohtuukuormitteinen fyysinen aktiivisuus	juoksu, hyppely, kiipeily, muu runsaasti kuormittava fyysinen tekeminen	3

Havainnointi toteutettiin ei-osallistuvana havainnointina. Ei-osallistuvalla havainnoinnille ominaiseen tyyliin havainnoinnissa keskityttiin ennalta suunniteltuihin asioihin. Havainnointitapa sopi hyvin tähän tutkimukseen, koska havainnoitavat tilanteet eivät olleet ennakoitavissa vaan jokainen havainnointipäivä oli yksilöllinen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, luku 6.4.1.) Havainnoinnit toteutettiin yhden lapsen havainnointi kerrallaan. Kun ensimmäistä lasta oli havainnoitu, siirryttiin havainnoimaan seuraavaa lasta. Havainnointi toteutettiin vastaavalla tavalla kaikkien tutkimukseen osallistuvien lasten kohdalla, kunnes kaikki lapset oli havainnoitu. Menettely oli mahdollista toistaa välittömästi uudelleen ja useita kertoja päivässä.

Havainnoinnin lisäksi kartoitettiin varhaiskasvatuksen henkilön ajatuksia, jotka olivat johtaneet esimerkiksi huonekalujen sijoitteluun tai muihin arjen ratkaisuihin lapsiryhmän käytössä olevissa tiloissa. Haastattelujen tavoitteina oli myös kartoittaa perusteluja fyysisen ympäristön järjestelyille liikuntakasvatuksen näkökulmasta varhaiskasvatuksen arjessa. Haastattelut toteutettiin havainnointien jälkeen.

Tutkimuksessa hyödynnettiin teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua haastatteleamalla varhaiskasvatuksen henkilöstöä. Teemahaastattelu toteutettiin keskustelun kaltaisena tilanteena, jossa keskusteltiin ennalta määritellyistä aiheista (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, luku 6.3.2). Haastattelun positiivinen puoli oli se, että haastattelu oli menetelmänä joustava. Haastattelussa kysymykset oli mahdollista toistaa ja vastaaja sai vastata kysymyksiin omin sanoin.

Teemahaastattelussa ennakkoon sovitut teemat pysyivät kaikkien haastateltavien kohdalla samanlaisina. Teemahaastattelun kysymykset eivät voineet olla mitä tahansa, vaan niiden avulla pyrittiin saamaan tutkimukselle merkityksellisiä vastauksia. (Hirsjärvi & Hurme, 2022, luku 4.2.3; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 87–88.)

4.3 Aineistonkeruu

Tutkimusaineisto kerättiin kolmesta lapsiryhmästä, joissa oli 3–5-vuotiaita lapsia. Lapsiryhmät valittiin kolmesta eri kunnallisesta varhaiskasvatusyksiköstä. Tutkittaviksi varhaiskasvatuksen yksiköiksi ehdotettiin kolmea eri yksikköä eri asuinalueelta. Syy eri asuinalueiden valintaan oli tutkijan oma mielenkiinto mahdollisimman monipuoliseen tutkimusaineiston keruuseen. Varhaiskasvatusyksiköt sijaitsevat samassa varsinaissuomalaisessa kaupungissa. Tutkimusaineistoa kerättiin yhteensä yhdeksän peräkkäisen arkipäivän ajan helmikuussa 2024. Aineiston keruu kesti yhdessä lapsiryhmässä kolme arkipäivää. Aineistoa kerättiin aamupäivisin klo 8.30–11.00 välisenä aikana.

Lapsiryhmissä oli yhteensä 63 lasta. Tutkimukseen osallistui huoltajien luvalla 24 lasta. Tutkimukseen osallistuneet lapsiryhmät on eritelty aineistossa kirjaimin: lapsiryhmä A, lapsiryhmä B ja lapsiryhmä C. Lapsiryhmän havainnoinnin jälkeen haastateltiin yhtä ryhmän henkilöstön jäsentä. Haastatteluja toteutettiin yhteensä kolme. Taulukossa 2 havainnollistetaan havainnointien ja haastattelujen etenemistä ja jakautumista aineistonkeruupäiville.

Taulukko 2. Aineistonkeruun eteneminen.

	Lapsiryhmän havainnointi	Henkilöstön jäsenen haastattelu
Aineistonkeruupäivä 1	Lapsiryhmä A	
Aineistonkeruupäivä 2	Lapsiryhmä A	
Aineistonkeruupäivä 3	Lapsiryhmä A	Haastattelu A
Aineistonkeruupäivä 4	Lapsiryhmä B	
Aineistonkeruupäivä 5	Lapsiryhmä B	
Aineistonkeruupäivä 6	Lapsiryhmä B	Haastattelu B
Aineistonkeruupäivä 7	Lapsiryhmä C	
Aineistonkeruupäivä 8	Lapsiryhmä C	
Aineistonkeruupäivä 9	Lapsiryhmä C	Haastattelu C

Jokaisesta lapsiryhmästä tehtiin nimilista varhaiskasvatusyksikön ensimmäisenä havainnointipäivänä ennen havainnoinnin alkua. Nimilista tutkimukseen osallistuvien lasten nimistä koottiin huoltajien antamien suostumuslomakkeiden pohjalta. Siihen koottiin vain niiden lasten nimet, joita tutkimuksessa havainnoitiin. Niiden lasten nimiä tai tunnistetietoja ei kerätty, jotka eivät osallistuneet tutkimukseen.

Nimilistassa jokaisella lapsella oli oma tunnistenumero. Varhaiskasvatuksen henkilöstö auttoi tunnistamaan tutkimukseen osallistuvat lapset lapsiryhmän joukosta.

Muistiinpanoihin kirjattiin jokaisesta osallistuvasta lapsesta tuntomerkit havainnointia varten. Nimilistaa hyödynnettiin ainoastaan havainnointipäivien aikana lasten tunnistamiseen. Havainnointilomakkeeseen lapset merkittiin nimettömästi tunnistenumeron avulla. Nimilista hävitettiin havainnointiaineiston keräämisen jälkeen.

4.3.1 Havainnointiaineiston kerääminen

Tutkija toimi ei-osallistuvan havainnoijan roolissa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, luku 6.4.1). Tutkijan saapuessa ensimmäistä kertaa lapsiryhmään hän esittäytyi lapsille ja varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Heille kerrottiin tutkijan seuraavan ryhmän toimintaa ja olevan samassa tilassa heidän kanssaan. Heille kerrottiin tutkijan tekeväni merkintöjä paperille ja olevan osallistumatta aktiivisesti heidän toimintaansa.

Havainnointien alussa muutamat lapset olivat kiinnostuneita tutkijan nimestä ja kauanko hän on lapsiryhmässä. Lapsille vastattiin kohteliaasti ja lyhyesti kommentoimatta heidän toimintaansa. Havainnointien aikana vältettiin kontaktia lapsiin sekä aikuisiin. Tutkija vastasi lyhyesti, jos hänelle esitettiin kysymys.

Havainnointi toteutettiin peräkkäisinä päivinä, jotta vuodenaika ja sääolosuhteet olisivat samankaltaiset eri varhaiskasvatusyksiköissä. Helmikuussa 2024 oli pakkasta ja piha-alueilla oli reilusti lunta ja jäätä.

Havainnointimenettely toistettiin useita kertoja aamupäivän aikana. Yksi havainnointijakso kesti yhteensä kolme minuuttia ajan. Yhden havainnointijakson aikana havainnointiin yhtä lasta. Havainnointijakso sisälsi havainnointi- ja kirjaamisosuuden. Näin yhtä lasta havainnoitiin kerrallaan kahden minuutin ajan. Havainnoinnin aikana kiinnitettiin huomiota lapsen fyysisen aktiivisuuden kuormittavuuteen. Kirjaamisosuuden aikana kirjattiin ylös fyysisen aktiivisuuden

kuormittavuus numerolukuna havainnoitavan lapsen kohdalle (kts. fyysisen aktiivisuuden kuormittavuus taulukko 1).

Havainnoinnin yhteydessä muistiinpanoihin kirjattiin asioita, jotka olivat tutkijan mielestäni olennaisia lapsen fyysisen aktiivisuuden kannalta. Tällaisia olivat esimerkiksi aikuisen antamat ohjeet, jotka vaikuttivat lasten liikkumiseen. Grönforsin (2007, s. 162) mukaan muistiinpanojen kerääminen on tietynlaista esianalyysiä. Ylös kirjoitetaan niitä asioita, jotka ovat tarkoituksen mukaisia. Samalla huolehditaan, että muistiinpanoista selviää mitä on havainnoitu ja koska havainnointi on suoritettu. (Grönfors, 2007, s. 161–164.) Muistiinpanot olivat yksittäisiä sanoja.

Havaintojen kirjaamiseen varattiin aikaa yksi minuutti ennen seuraavan lapsen fyysisen aktiivisuuden havainnointia. Havainnot kirjattiin käsin havainnointikaavakkeeseen (liite 1). Havainnointikaavakkeeseen kirjattiin käytössä oleva fyysinen tila, havainnointijakson kellonaika sekä havainnoidun fyysisen aktiivisuuden kuormittavuus. Jos käytössä oleva fyysinen tila oli sama useamman havainnointijakson ajan, kirjattiin tila havainnointikaavakkeeseen vain kerran. Tutkimukseen osallistuvien lasten tunnistenumerot ja havainnointipäivä kirjattiin kaavakkeeseen ennen päivän ensimmäistä havainnointijaksoa.

Yhden havainnointikierroksen aikana käytiin läpi kaikki havainnoitavat lapset. Yksi havainnointikierros sisälsi useita havainnointijaksoja. Lyhyen havainnointijakson ansiosta yhden aamupäivän aikana oli mahdollista havainnoida samoja lapsia useita kertoja. Havainnointikierroksia olisi voitu suorittaa yhden aamupäivän aikana kaksi, jos tutkimukseen olisi osallistunut kaikki lapsiryhmien lapset. Tutkimukseen ei lopulta osallistunut mistään lapsiryhmästä kaikki lapset, joten havaintoja yksittäisistä lapsista saatiin useita jokaisena havainnointipäivänä.

Havainnointikierros aloitettiin jokaisena havainnointipäivänä satunnaisesti tunnistenumero-listan eri kohdasta. Jos listalla oleva lapsi ei ollut paikalla, siirryttiin listalla olevan seuraavan lapsen havainnointiin. Jos aiemmin poissa ollut lapsi saapui myöhemmin paikalle, häntä havainnoitiin paikalle saapumisen jälkeen. Jos havainnointipäivänä lapset jaettiin eri toimintoihin, havainnoitiin sitä ryhmää, jossa oli eniten tutkimukseen osallistuvia lapsia. Kaikissa lapsiryhmissä jokaisena

havainnointipäivänä lapset muodostivat erilaisia pienryhmiä varhaiskasvatuksen toiminnan mukaan. Pienryhmien jakoon vaikuttivat siirtyminen tilanteesta toiseen, ennalta sovitut pienryhmätoiminnot sekä lasten poissaolo varhaiskasvatuksesta. Havainnoitavat lapset valikoituivat huoltajien antamien suostumusten sekä lapsiryhmän sisäisten pienryhmäjakojen mukaan.

4.3.2 Haastatteluaineiston kerääminen

Teemahaastattelussa haastateltiin jokaisen tutkimukseen osallistuvan lapsiryhmän yhtä henkilöstön jäsentä. Haastateltavista kaksi oli varhaiskasvatuksen opettajia ja yksi varhaiskasvatuksen lastenhoitaja. Haastattelu nauhoitettiin puhelimella ja haastattelun alussa haastateltavalta pyydettiin kirjallinen lupa haastatteluun osallistumiselle. Haastatteluja toteutettiin yhteensä kolme ja ne kestivät 9–22 minuuttia. Kaikki haastattelut toteutettiin havainnointien jälkeen.

Haastattelun tilana hyödynnettiin lapsiryhmän käytössä olevia tiloja, joissa ei haastattelun aloitushetkellä ollut muita kuin haastattelijaa ja haastateltavaa. Yhden haastattelun aikana tilaan saapui toinen varhaiskasvatuksen henkilöstön jäsen ja keskeytti haastattelun puhumalla haastateltavalle. Haastattelu jatkui keskeytyksien jälkeen. Keskeytykset eivät vaikuttaneet häiritsevään haastateltavaa haastattelun aikana. Kaksi muuta haastattelua toteutettiin ilman keskeytyksiä.

Haastattelut on merkitty tutkimusaineistoon kirjaimin, jolloin haastateltavan henkilön henkilötiedot eivät tule tutkimusaineistossa esille. Merkinnöissä hyödynnettiin samoja kirjainmerkkejä kuin lapsiryhmien merkinnöissä. Teemahaastattelun kysymykset (liite 2) olivat kaikille haastateltaville samat ja ne esitettiin samassa järjestyksessä.

Tutkimuksen keskeiset käsitteet olivat kirjallisesti esillä paperilla haastattelutilan pöydällä. Vaikka haastateltavat vastasivat samoihin haastattelukysymyksiin, tulivat tutkimuksen kannalta olennaiset asiat esille satunnaisesti ei kohdissa haastattelua.

Haastattelun alussa haastateltavalle kerrottiin myös sanallisesti keskeiset käsitteet, jotka olivat fyysinen oppimisympäristö, liikuntakasvatus ja omaehtoinen liikkuminen. Fyysisellä oppimisympäristöllä tarkoitettiin paikkoja, tiloja ja välineitä, joita hyödyntämällä tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja vuorovaikutustaitoja

(Opetushallitus, 2022, s. 21). Liikuntakasvatus määriteltiin liikuntaan liittyvien ilmiöiden käsittelyksi kasvatuksellisesta näkökulmasta. Liikuntakasvatuksen on tarkoitus tukea lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja auttamaan lasta luomaan edellytykset liikunnallisesti aktiivisen elämäntavan omaksumiseksi. (Sääkslahti, 2015, s.151.) Omaehtoinen liikkuminen määriteltiin omasta halusta yksin tai yhdessä muiden kanssa tapahtuvaksi liikkumiseksi (UKK-instituutti, 2024).

4.4 Tutkimuksen osallistujat

4.4.1 Lapsiryhmä A

Lapsiryhmä A:n varhaiskasvatusyksikkö sijaitsi kaupungin keskusta-alueella. Rakennus oli kaksi kerroksinen, ja siellä toimi seitsemän varhaiskasvatuksen lapsiryhmää ja kaksi esiopetuksen lapsiryhmää. Varhaiskasvatusyksikkö oli valmistunut vuonna 2019. Jokaisella lapsiryhmällä oli oma ryhmähuone ja toisen ryhmän kanssa jaettava huone. Lisäksi kummassakin kerroksessa oli käytävän varrella kaksi avointa leikkialuetta. Avoimet leikkialueet oli sisustettu eri leikkien teemojen mukaan. Tällaisia teemoja olivat esimerkiksi kotileikki ja työmaaleikki. Varhaiskasvatusyksikössä oli myös jumppasali. Nämä avoimet leikkialueet ja jumppasali olivat kaikkien lapsiryhmien käytössä yhdessä sovitun aikataulun mukaisesti yksikön aukioloaikojen aikana.

Varhaiskasvatusyksikön piha oli pieni rakennuksen kokoon nähden. Pihalla oli liukumäki, keinuja ja kiipeilyteline. Pihalla ei ollut juurikaan avointa aluetta, jossa olisi voinut pelata esimerkiksi pallopelejä. Piha-alueen pohjana oli käytetty asfalttia sekä turvalaatoista muodostettua turva-alustaa. Havainnoitava lapsiryhmä sijaitsi rakennuksen toisessa kerroksessa. Ryhmän lapsille oli asennettu vaatelokerot ryhmätilan ulkopuolelle käytävän varrelle. Lisäksi ryhmä käytti alakerrassa sijaitsevaa eteistilaa yhdessä toisen ryhmän kanssa.

Ryhmähuoneeseen oli sijoitettu lasten ruokailupaikat, penkkejä piirihetkiä varten sekä erilaisia hyllyjä ja laatikostoja leluja varten. Ryhmähuone oli sisustettu niin, että tilaan muodostui erikokoisia leikkialueita pöytien ja hyllyjen väliin. Ryhmähuoneen seinälle oli sijoitettu kosketusnäyttöinen älytaulu, kuvitettu ryhmän päivänkohtainen aikataulu sekä leikkitaulu. Leikkitaulusssa oli lasten nimet ja erilaisten leikkien kuvat. Leikkitaulun

avulla lapsi pystyi aikuisen kanssa valitsemaan leikin, johon lapsi halusi osallistua. Toisen ryhmän kanssa jaettavassa huoneessa oli yksi leikkiä varten sisustettu alue, kaappisängyt sekä liikunnallisiin leikkeihin tarkoitettuja välineitä. Jaettavan huoneen katossa oli roikkumiseen tarkoitettuja köysiä, jotka oli mahdollista vetää uraa pitkin keskelle huonetta tai säilytystä varten seinää vasten.

Lapsiryhmässä oli 21 varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. Ryhmässä työskenteli yksi varhaiskasvatuksen opettaja ja kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa. Havainnoinnin aikana ryhmässä oli myös lähihoitajaopiskelija. Tästä lapsiryhmästä viiden lapsen huoltajat antoivat luvan tutkimukseen osallistumiseen. Ryhmässä toteutettiin varhaiskasvatustoimintaa päivittäin pienryhmissä. Viidestä lapsesta kaksi oli samassa pienryhmässä jokaisella havainnointikierroksella. Kolmen aamupäivän aikana nämä viisi lasta eivät olleet kertaakaan kaikki samassa pienryhmässä. Havainnointipäivien aikana pienryhmät toimivat ryhmähuoneessa, toisen ryhmän kanssa jaettavassa huoneessa sekä päiväkodin ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevassa kotileikkiteeman mukaisesti sisutetussa leikkialueessa.

4.4.2 Lapsiryhmä B

Lapsiryhmä B:n varhaiskasvatusyksikkö sijaitsi noin kuuden kilometrin päässä kaupungin keskustasta lähiöalueella. Päiväkoti oli aloittanut toimintansa ennen 2000-luvun alkua. Päiväkodin lapsiryhmät oli jaettu kahteen eri rakennukseen. Rakennukset sijaitsivat eri osoitteissa noin puolen kilometrin päässä toisistaan. Tähän tutkimukseen osallistuva lapsiryhmä sijaitsi rakennuksessa, johon oli sijoitettu kolme varhaiskasvatuksen lapsiryhmää ja yksi esiopetusryhmä. Päiväkodin toisen rakennukseen oli sijoitettu neljä varhaiskasvatuksen lapsiryhmää ja yksi esiopetusryhmä. Tutkimukseen osallistuvalla lapsiryhmällä oli käytössään iso eteisaula sekä neljä pienempää huonetta, joihin kaikkiin oli kulku eteisaulan kautta. Lisäksi ryhmällä oli käytössään tuulikaappi ja vain tämän ryhmän käytössä oleva uloskäynti.

Kaksi pienemmistä huoneista oli mahdollista avata isommaksi tilaksi avaamalla väliseinänä toimiva tilanjakaja. Jokaiseen huoneeseen oli sijoitettu avoimia leikkialueita sekä hyllyjä leluja varten. Kahdessa huoneesta oli pöytiä ruokailua varten ja kahdessa muussa huoneessa oli kaappisänkyjä. Rakennuksessa oli kaikkien neljän lapsiryhmän

yhteiskäytössä oleva jumppasali. Varhaiskasvatussyksikön piha oli jaettu aidalla kahteen osaan. Toinen puoli oli tarkoitettu alle kolmevuotiaiden lasten käyttöön ja siellä oli pienemmille lapsille sopivat keinut ja liukumäki. Toisella puolella pihaa oli yli kolmevuotiaille lapsille sopivia keinoja, kiipeilytelineitä ja liukumäki. Koko piha-alueen pohja oli luonnonmukainen. Pihalla oli nurmikkoa, puita ja pensaita. Yleisimmistä kulkuväylistä porttien luota ovelle oli muodostettu sorapolkuja.

Lapsiryhmässä oli 21 lasta. Ryhmässä työskenteli yksi varhaiskasvatuksen opettaja ja kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa. Tästä havainnoitavasta lapsiryhmästä seitsemän lapsen huoltajat antoivat luvan osallistua tutkimukseen. Ryhmässä toteutettiin varhaiskasvatustoimintaa päivittäin pienryhmissä. Aineistonkeruun aikana nämä seitsemän lasta eivät olleet kertaakaan kaikki samassa pienryhmässä. Jokaisella havainnointikierröksellä havainnoitavassa pienryhmässä oli vähintään kaksi havainnoitavaa lasta. Havainnointipäivien aikana ryhmä toimi kaikissa ryhmälle osoitetuista ryhmätiloista, päiväkodin pihalla sekä päiväkodin lähistöllä metsässä. Lapsiryhmä ulkoili jokaisena havainnointipäivänä. Ryhmän lapset oli jaettu kolmeen pienryhmään, jotka ulkoilivat ja jatkoivat toimintaa sisätiloissa vuorotellen. Sisätiloissa oli aamupäivän aikana yksi tai kaksi pienryhmää kerrallaan.

4.4.3 Lapsiryhmä C

Lapsiryhmä C:n varhaiskasvatussyksikkö sijaitsi noin viiden kilometrin päässä kaupungin keskustasta taajama-alueella. Yksikkö sijaitsi monitoimitalossa, jossa oli päiväkodin lisäksi kirjasto, peruskoulun 1.–9. luokat, nuorisotila sekä kaupungin liikuntapalveluiden liikuntasalit. Päiväkodin tilat sijaitsivat rakennuksen päädyssä ja siihen oli yhdistetty varhaiskasvatuksen käytössä oleva aidattu piha-alue. Rakennuksen ympärillä oli koulun käytössä oleva piha-alue ja koko asuinalueen käytössä oleva ulkokuntosali.

Rakennuksen parkkipaikan yhteydessä oli pieni aidattu koripallokenttä, joka oli sovitusti viikoittain varhaiskasvatuksen käytössä. Varhaiskasvatussyksikön lähistössä oli ulkoilualue ja kota.

Varhaiskasvatussyksikössä oli kymmenen lapsiryhmää, joista kaksi oli esiopetusryhmiä. Ryhmien ryhmätilat oli suunniteltu kotipesä -mallia hyödyntäen. Mallin mukaan jokainen ryhmä jakoi tilat toisen ryhmän kanssa. Välillä kahden ryhmän aikuiset ja

lapset toteuttivat toimintaa yhdessä, mutta useimmissa tilanteissa he toimivat erikseen. Tutkimukseen osallistuvan lapsiryhmän tilat sijaitsivat rakennuksen toisessa kerroksessa. Portaita ylös kuljettiin rakennuksen ulkopuolella sijaitsevan portaikon kautta. Lapset kulkivat portaita varhaiskasvatuspäivän aikana saapuessaan päiväkotiin, siirtyessä sisältä ulos rakennuksen pihalle ja siirtyessä takaisin sisätiloihin. Portaita oli myös rakennuksen sisätiloissa ja niitä kuljettiin siirtyessä jumppasaliin, ruokalaan tai kirjaston tiloihin. Perusopetuksen loma-aikoina myös koulun jumppasali oli varhaiskasvatuksen käytettävissä.

Ryhmä jakoi eteisen toisen ryhmän kanssa. Ryhmätilassa oli pitkä leveä käytävä, kaksi avointa aulaa käytävän varrella sekä kaksi oven takana olevaa pienryhmätilaa sekä wc tilat aikuisille ja lapsille. Toisen aulan yhteydessä oli ovi rakennuksen muihin tiloihin vievälle käytävälle. Kaksi ryhmää jakoivat nämä tilat tarkan etukäteen suunnitellun aikataulun mukaisesti. Seinällä oli pienryhmien aikataulu ja ohjelma kuvitettuna. Liikkuminen eri ryhmien ja pienryhmien välillä toistui viikoittain samanlaisena, joten lapset tiesivät tarkkaan mitä kuvitettu aikataulu tarkoittaa. Kuvitettujen ohjeiden vieressä oli leikkitalu, jonka avulla ryhmät vuorottelivat lelujen ja tilojen käyttöä.

Kaikkien tilojen väliseinät olivat ikkunaseiniä. Tästä ainoa poikkeus oli wc tilojen seinät. Ryhmät olivat peittäneet osan ikkunaseinistä lasten tekemillä askarteluilla sekä ikkunamaaluksilla. Käytävällä oli laatikostoja, joissa oli leluja sekä laatikot lasten omille tavaroille. Aulatiloiissa ja pienryhmätiloissa oli leluja, leikkialueita sekä pöytäryhmiä. Sängyt lepohetkeä varten olivat pienryhmähuoneissa. Varhaiskasvatusyksikön pihalla oli monipuolisesti kiinteitä leikkivälineitä kuten keinuja, hiekkalaatikoita, hyppyruudukoita, tasapainoilualustoja ja jalkapallomaaleja. Pihalla olevassa varastossa oli erilaisia leluja ja liikuntavälineitä lasten käytettävissä. Varaston ovesa oli kuvat kaikista leluista, joista lapsen oli mahdollista näyttää toivomansa lelun kuva.

Ryhmässä oli 21 varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. Ryhmässä työskenteli yksi varhaiskasvatuksen opettaja ja kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa. Aineistonkeruun ensimmäisenä päivänä ryhmässä oli myös päiväkodin varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Tästä lapsiryhmästä kahdentoista lapsen huoltajat

antoivat luvan tutkimukseen osallistumiseen. Ryhmässä toteutettiin varhaiskasvatustoimintaa päivittäin kolmessa pienryhmässä.

Aineistonkeruun aikana neljä havainnoitavista lapsista oli joka päivä samassa pienryhmässä. Yhtenä päivänä pienryhmässä havainnoitavia lapsia oli viisi. Havainnointipäivien aikana ryhmä toimi kaikissa toisen ryhmän kanssa jaettavissa tiloissa ja päiväkodin pihalla. Lisäksi he retkeilivät päiväkodin lähistöllä olevalla ulkoilualueella ja kodan luona. Ryhmän kaikki kolme pienryhmää ulkoilivat jokaisena havainnointipäivinä ja kaikki pienryhmät retkeilivät kerran havainnointipäivien aikana ulkoilualueella. Retkellä lapset ja aikuiset kulkivat kävelen.

4.5 Aineisto

Tutkimusaineiston muodosti havainnoinnin aikana kerätty havainnointiaineisto lasten liikkumisesta sekä muistiinpanot, joita tehtiin lasten liikkumiseen vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi tutkimusaineistoon kuuluivat teemahaastatteluiden äänitallenteet, jotka litteroitiin haastattelujen jälkeen tekstimuotoon. Taulukossa 3 kuvataan havaintojen yhteismäärää koko aineistossa. Havainnointipäivien aikana havaintoja aktiivisuuden kuormittavuudesta kerättiin 72 kappaletta lapsiryhmästä A, 72 kappaletta lapsiryhmästä B ja 75 kappaletta lapsiryhmästä C. Havaintoja kertyi yhteensä 219 kappaletta.

Taulukko 3. Havaintojen määrä koko aineistossa.

	Havaintojen määrä (kpl)
Lapsiryhmä A	72
Lapsiryhmä B	72
Lapsiryhmä C	75
Yhteensä	219

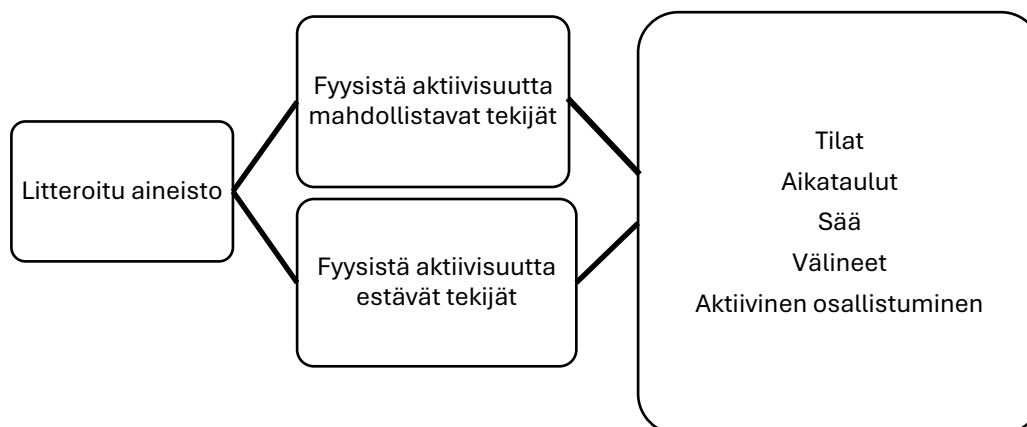
Teemahaastattelun aineisto kirjoitettiin sanatarkasti puhtaaksi eli litteroitiin äänitallenteista. Litteroinnissa hyödynnettiin Turun yliopiston Transcribe-litterointiohjelmaa. Litteroitu aineisto luettiin läpi useaan kertaan, jotta aineisto tuli tutuksi. Kun aineisto oli tuttua, aineisto oli mahdollista luokitella eri osiin aineistosta nousevien teemojen mukaan. (Eskola, 2018, s. 217–219.) Litteroitu haastatteluaineisto sisälsi ainoastaan haastateltavien suorat vastaukset ja haastattelukysymykset.

Aineistossa oli yhteensä 7 072 sanaa. Yhdessä haastattelussa oli vähintään 1278 sanaa ja enintään 3580 sanaa.

4.6 Aineiston analyysi

Teemahaastattelujen sekä havainnointien aineistot analysoitiin hyödyntäen sisällönanalyysi-menetelmää. Sisällönanalyysissä tekstimuotoon muutettua aineostoa käsitellään eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä etsien (Tuomi & Sarajärvi, 2022, luku 4.4.1). Teemahaastattelun analysointiin käytetään usein teemoittelua, jossa aineistosta etsitään toistuvia teemoja (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, luku 6.3.2). Teemojen tarkastelu sopi hyvin useasta eri osasta koostuvan aineiston analysointiin. Aineisto käytiin läpi useaan kertaan, jotta sisältö tuli kokonaisuudessaan tutuksi. Koko analysoinnin ajan haastatteluaineistoa, havainnointiaineistoa sekä muistiinpanoja tarkasteltiin rinnakkain. Samanaikaisen tarkastelun avulla luotiin kokonaiskuvaa aineistosta. Havainnot järjesteltiin teemoittain, jotka toistuivat kaikissa aineiston osissa. Litteroitu aineisto koodattiin värikoodeja hyödyntäen. Teemoista muodostui alateemoja ja alateemoja yhdistelemällä muodostui pääteemoja. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, luku 7.3.4; Tuomi & Sarajärvi, 2022, luku 4.1.) Tämän jälkeen aineistoa käytiin läpi teoriaohjaavasti, jolloin tarkasteltiin lasten fyysiseen aktiivisuuteen liittyvien ohjeistuksien sekä aineistosta nousevien teemojen välisiä yhteyksiä (Tuomi & Sarajärvi, 2022, luku 4.2).

Pääteemoiksi muodostui: 1. fyysistä aktiivisuutta mahdollistavat tekijät ja 2. fyysistä aktiivisuutta estävät tekijät. Aineistossa toistuvat teemat olivat tilat, aikataulut, sää, välineet ja aktiivinen osallistuminen. Näistä teemoista muodostuivat alateemat (kuvio 1). Alateemojen tarkastelu riippui pääteeman näkökulmasta.

Kuvio 1. Aineiston jakautuminen teemoihin.

Havainnointiaineisto käytiin läpi laskemalla fyysisestä aktiivisuudesta tehtyjen merkintöjen määrät. Havainnot käytiin läpi ensin lapsiryhmä ja havainnointipäivä kerrallaan. Aineistosta kerättiin tarkasteluun vain ne havainnot, joissa oli ilmennyt omaehtoista fyysistä aktiivisuutta. Tämän jälkeen tulokset yhdistettiin kolmen havainnointipäivän kokonaisuuksiksi, jolloin aineisto saatiin koottua lapsiryhmäkohtaisesti. Tämän jälkeen tiedot koottiin yhteen koko aineiston osalta. Tapahtumien laskemista ei tarkasteltu tilastollisesti, vaan määrälliset havainnot tukivat laadullista analyysiä. Havainnoinnin yhteydessä tehdyistä muistiinpanoista koottiin tiivistetty muistio tutkimuksen kannalta olennaisista huomioista. Tällaisia olivat esimerkiksi muistiinpanot tilanteesta, jolloin aikuinen pysäytti lapsen leikkialoitteen tai leikin lopettaminen aikataulullisista syistä.

4.7 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen eettisyys pyrittiin varmistamaan useilla keinoilla. Tutkimuskohteiden hankinnassa seurattiin kaupungin ohjeistusta. Suostumus tutkimuksen toteuttamiseen saatiin kaupungin varhaiskasvatuspäälliköltä. Kaikki kolme ehdotettua varhaiskasvatyüksikköä suostuivat osallistumaan tutkimukseen. Jokaisen yksikön esihenkilö osoitti lapsiryhmän, jossa oli 3–5-vuotiaita lapsia. Jokaiseen lapsiryhmään otettiin yhteyttä hyvissä ajoin ennen päiviä, jolloin tutkimusaineistoa kerättiin lapsiryhmässä.

Jokaiseen lapsiryhmään toimitettiin tietosuojailmoitus (liite 3), tutkimustiedote sekä suostumuslomakkeet tutkimukseen osallistumisesta. Suostumuslomakkeet tehtiin erikseen varhaiskasvatuksen henkilöstölle (liite 4) sekä lapsiryhmän lasten huoltajille (liite 5). Lasten huoltajat antoivat lomakkeella suostumuksen lapsen osallistumisesta tutkimukseen. Suostumuslomakkeet toteutettiin kirjallisesti ja tutkimukseen osallistujilla oli mahdollisuus kieltäytyä osallistumisesta. Alaikäisten lapsen havainnointia varten jokaisen osallistuvan lapsen huoltajalta pyydettiin kirjallinen lupa. Jos joku lapsista olisi kieltäytynyt siitä, että tutkija seuraa heidän toimintaansa, olisi tätä kieltä kunnioitettu lopettamalla havainnointi. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 8–10.) Havainnointiaineistoon kerättiin vain välttämättömät tunnistetiedot. Lopullisesta analysoitavasta aineistosta tunnistetiedot oli poistettu.

Tutkijan paikallaolosta ja toiminnasta kerrottiin lapsille heidän ikätasoonsa sopivalla tavalla (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 9–10). Tutkijan toimi aineistonkeruun aikana ei-osallistuvana havainnoijana (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, luku 6.4.1). Tutkija pyrki olemana mahdollisimman vähän kontaktissa havainnoitavien lasten kanssa, jotta havainnoitava tilanne pysyi mahdollisimman aitona. Lasten esittämiin kysymyksiin vastattiin kohteliaasti ja lyhyesti.

Haastattelua varten jokaiselta haastateltavalta pyydettiin kirjallinen lupa haastattelun toteuttamiselle osana tutkimusaineiston keruuta. Osallistujille kerrottiin ennen haastattelun alkua, että heillä on mahdollisuus keskeyttää haastattelu missä vain vaiheessa. Haastattelut toteutettiin nimettömästi ja mitään haastateltavien tunnistetietoja ei merkitty ylös. Keskeytetyn haastattelun aikana ei tullut esille muun henkilöstön tunnistetietoja. Keskeytykseen liittyvät haastattelunosat poistettiin litteroitavasta aineistosta.

Havainnoitaviksi kohteiksi valikoituivat lapsiryhmät kolmesta eri varhaiskasvatusyksiköstä. Tutkimuksen haastatteluaineistot olivat suoraan yhteydessä havainnoitaviin lapsiryhmiin. Tämä tutkimuskohteen rajaaminen lisäsi tulosten luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi, 2022, luku 6.3). Tutkimuseettisten ohjeiden mukaisesti tutkimukseen osallistujien oikeuksia kunnioitettiin. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 7). Tutkimuksen toteuttamisesta ei koitunut osallistujille

haittaa. Usean aineistonkeruumenetelmän hyödyntäminen lisäsi tutkimuksen luotettavuutta sekä laajensi tarkasteltavaa tutkimusaineistoa (Tuomi & Sarajärvi, 2022, luku 6.5).

Haastattelujen äänitiedostot poistettiin laitteelta sen jälkeen, kun tiedosto oli siirretty yliopiston tietoturvaliseen pilvipalveluun. Tutkimusaineistoa säilytetään Turun yliopiston tietoturvalisessa verkossa. Aineistoa ei ole näytetty kenellekään, joka ei ole ollut osallisena tutkimuksen tekemiseen. Kerätty aineisto hävitetään asianmukaisesti, kun opinnäytteelle määritelty säilytysaika on päättynyt. (Tietoarkisto, 2026.)

5 Tulokset

5.1 Omaehtoisen liikkumisen ilmeneminen

Lasten omaehtoisesta fyysisestä aktiivisuudesta kertyi havainnointiaineistoon merkintöjä 219 kappaletta. Havaintojen kokonaismäärä jakautui tasaisesti havainnoitavien lapsiryhmien välille (taulukko 4). Kaikista fyysisen aktiivisuuden kuormittavuuden muodoista kertyi havaintoja. Kuitenkin erittäin kevyt ja kevyt fyysinen aktiivisuus korostuivat vähintään kohtuukuormitteista fyysistä aktiivisuutta enemmän (taulukko 4). Omaehtoinen fyysisen aktiivisuuden ilmenemiseen liittyi lähes poikkeuksetta lasten leikki-tilanne, jossa lapsi leikki itsenäisesti tai muiden lasten kanssa.

Taulukko 4. Havaintojen määrän jakautuminen koko aineistossa.

Fyysisen aktiivisuuden kuormittavuus	Havaintojen määrä lapsiryhmä A	Havaintojen määrä lapsiryhmä B	Havaintojen määrä lapsiryhmä C	Havaintojen määrä koko aineistossa
1 Erittäin kevyt fyysinen aktiivisuus	37	24	18	89
2 Kevyt fyysinen aktiivisuus	24	26	46	96
3 Vähintään kohtuukuormitteinen fyysinen aktiivisuus	11	22	11	44
Yhteensä	72	72	75	219

Havainnointien mukaan vähintään kohtuukuormitteista fyysistä aktiivisuutta esiintyi eniten ulkotiloissa. Ulkoilutilanteissa korostui vuodenaikaan sopiva talviurheilu kuten pulkalla mäen laskeminen, lumikasan päälle kiipeäminen sekä lumessa hyppiminen. Yksikön pihalla olevat kiinteät liukumäet, keinut ja kiipeilytelineet houkuttelivat lapsia vain vähän. Pihalla lapset liikkuvat paljon kävellen, ja he liikkuvat leikkimisen ohella pihan eri alueilla. Metsän epätasainen maasto ja isot korkeuserot näyttäytyivät fyysisen aktiivisuuden kuormittavuudessa selkeästi. Metsä houkutteli lapsia juoksemaan ja kiipeämään. Metsässä leikkiessä lasten fyysisen aktiivisuus nousi havainnoinneissa kaikista fyysistä ympäristöistä useimmin vähintään kohtuukuormitteiseksi.

Sisätiloissa lasten fyysinen aktiivisuus vuorotteli erittäin kevyen ja kevyen fyysisen aktiivisuuden välillä. Koko havainnointiaineistossa lasten fyysisen aktiivisuus oli vähintään kohtuukuormitteista vain yhdessä sisätilassa. Tämä oli lapsiryhmän A-huone, jossa oli kiipeilyköydet. Tämä huone oli päivittäin lapsiryhmän käytössä. Kiipeilyköydet olivat kiinteästi paikallaan ja koko ajan tilassa leikkineille lapsille käytössä. Kiipeilyköydet olivat ainut jatkuvasti lasten käytössä oleva liikuntaväline.

Ohjattua liikkumista esiintyi havainnoinneissa kaikkien lapsiryhmien sisätiloissa toteutetussa toiminnassa. Henkilöstö ohjasi lapsia liikkumaan erilaisia loruleikkejä ja liikuntaleikkejä hyödyntäen. Haastatteluissa henkilöstön jäsenet nimesivät monia liikkumiseen houkuttelevia välineitä sekä tilaratkaisuja omista yksiköistään. Tilojen käytön hyödyntämisen mahdollisuudet eivät näkyneet konkreettisesti havainnointiaineistossa. Lapsiryhmällä A oli käytössään pitkä käytävä, jonka varrella oli kiipeilyseinä. Käytävätila olisi toiminut erinomaisena liikkumiseen houkuttelevana fyysisenä oppimisympäristönä. Kuitenkaan kolmen havainnoitavan aamupäivän aikana käytävää ei hyödyntänyt kukaan varhaiskasvatusyksikössä olevista lapsiryhmistä.

5.2 Liikkumista mahdollistavat tekijät

Haastatteluissa selvisi, että jokaisen kolmen lapsiryhmän käytössä oli monipuolisesti sisä- ja ulkotiloja. Varhaiskasvatuksen henkilöstö nimesi kaikissa haastatteluissa nimenomaan liikkumiseen tarkoitettuja tiloja kuten jumppasaleja, urheilukenttiä ja luisteluratoja. Myös varhaiskasvatusyksiköiden lähistöllä olevat leikkipuistot tulivat esille kaikissa haastatteluissa. Jokaisessa haastatteluissa jotkin ryhmän käytössä olevista tiloista koettiin ryhmän käytössä haastaviksi liikkumisen näkökulmasta.

Haastateltavat löysivät tiloista myös hyviä puolia. Ohjattua liikkumista oli mahdollista toteuttaa jokaisessa yksikössä sekä lapsiryhmän omissa tiloissa, jumppasalissa sekä yksikön pihalla. Siirtymissä hyödynnettyä liikkumista havainnoitiin päivittäin esimerkiksi portaiden kävelemisen (lapsiryhmät A ja C), retkikohteeseen kulkemisen (lapsiryhmät B ja C) sekä taukojumpan muodossa. Liikkumiseen tarkoitettuja fyysisiä sisäympäristöjä oli kaikissa yksiköissä yksi tai useampi. Niiden käyttö kohdentui kuitenkin haastattelujen perusteella suurelta osin aikuisen ohjaamaan liikkumiseen.

Päivittäin toistuvat rutiinit varmistivat päivittäisen mahdollisuuden ulkoiluun. Kaikissa haastatelluissa mainittiin ulkoilu kahdesti varhaiskasvatuspäivän aikana. Kaikki ryhmät kertoivat ulkoilevansa säällä kuin säällä. Tämä toteutui havainnointien aikana lapsiryhmissä B ja C. Talvinen sää ei estänyt heitä lähtemästä varhaiskasvatusyksikön pihalle ja lähiympäristöön. Ulkoilualueen liukkaus kuitenkin esti lapsiryhmän A yksikössä ulkoilun. Lapsiryhmän B ulkoilusta yksikön pihalla tehtiin 34 havainnointimerkintää. Näistä merkinnöistä vähintään kohtuukuormitteista fyysistä aktiivisuutta oli 14, kevyttä 15 ja erittäin kevyttä viisi. Lapsiryhmän C ulkoilusta yksikön pihalla tehtiin 43 havainnointimerkintää. Merkinnöistä yksi oli vähintään kohtuukuormitteista, 34 kevyttä ja kahdeksan erittäin kevyttä.

Yksiköiden lähistössä olevia oppimisympäristöjä kuvailtiin haastattelussa B ja C positiiviseen sävyyn ja lähiympäristöjä kerrottiin käytettävän viikoittain. Tämä kävi ilmi myös havainnointiaineistosta. Lapsiryhmät B ja C retkeilivät kerran havainnoinnin aikana metsässä ja näiden retkien aikana mahdollistui sekä siirtymään liittyvä liikkuminen että omaehtoinen liikkuminen retkikohteen ympäristössä. Ryhmän B metsäretken aikana tehtiin 14 havainnointi merkintää, joista kahdeksan oli vähintään kohtu kuormitteista fyysistä aktiivisuutta ja viisi kevyesti fyysistä aktiivisuutta. Retken aikana omaehtoisen liikkumisen aikana tehtiin vain yksi havainnointimerkintä erittäin kevyestä fyysistä aktiivisuudesta. Retkikohteenä toimi mäkinen maasto metsässä. Lapset leikkivät lähes koko ajan lumikasoissa.

Lapsiryhmän C metsäretken aikana tehtiin 20 havainnointi merkintää, joista yhdeksän oli vähintään kohtu kuormitteista ja kaksi kevyesti fyysisestä aktiivisuutta. Tällä retkellä erittäin kevyestä fyysisestä aktiivisuudesta tehtiin yhdeksän merkintää. Maasto oli epätasaista ilman suuria korkeusvaihteluja. Haastattelussa A yksikön lähiympäristö koettiin haastavaksi, eikä lähiympäristön hyödyntämistä tuotu spontaanisti esille haastattelun aikana. Yksikön sisätiloja keuhuttiin haastattelun aikana useaan kertaan.

Haastateltavat kertoivat, että yksiköiden tilat olivat vuorollaan eri lapsiryhmien käytössä. Kaikilla yksilöillä oli selkeä aikataulu jumppasalien käyttömahdollisuudesta. Havainnointipäivien aikana jumppasalivuoro ei osunut havainnoitavien lapsiryhmien kohdalle. Muihin yksikössä käytössä oleviin tiloihin oli omat aikataulunsa. Erilaisten

tilojen käyttö mahdollisti monenlaisen toiminnan ja toi vaihtelua arkeen. Tilojen aikataulutettu käyttö oli samankaltaista kaikissa yksiköissä. Ryhmän toiminta suunniteltiin yksikössä sovittujen aikataulujen ympärille. Haastattelujen perusteella kaikissa ryhmissä ohjattu liikunta ajoittui pääsääntöisesti jumppasalivuoroon.

Haastatteluissa ja havainnoinneissa oli huomattavissa, että leluja ja liikuntavälineitä oli monipuolisesti kaikissa yksiköissä. Välineitä löytyi sisätiloista ja ulkotiloista.

Liikuntavälineitä oli sisätiloissa kiinteästi rakennuksen rakenteissa kiinni sekä irrallisia siirrettäviä välineitä. Jokaisen yksikön jumppasalissa oli mahdollisuus kiipeilyyn ja roikkumiseen. Lapsiryhmän A yksikössä kiinteitä välineitä oli myös muualla sisätiloissa. Jokaisen yksikön ulkotiloissa oli samankaltaiset kiinteät välineet. Kiinteät välineet ulkona olivat talvisella säällä vain vähän käytössä. Haastatteluissa selvisi, että kaikissa ryhmissä oli harjoiteltu ikäryhmälle sopivia liikuntaleikkejä. Lapset leikkivät ryhmissä B ja C ulkona etenkin hippaa ja peili -leikkiä, joiden leikkiohjeet he muistivat ulkoa. Näihin leikkeihin he eivät tarvinneet aikuisen osallistumista ja ohjausta. Haastatteluissa A ja C tuli esille lasten taito leikkiä sellaisia liikuntaleikkejä keskenään, joita he olivat aiemmin koko ryhmän kanssa opetelleet aikuisen ohjaamana.

Lasten oma aktiivisuus näkyi kaikkien lapsiryhmien havainnoinneissa liikkumista lisäävänä tekijänä. Aktiivinen osallistuminen leikkiin toisen kaverin kanssa usein lisäsi liikettä leikin aikana. Ulkona liikuntavälineet olivat aktiivisesti käytössä silloin, kun lapset itse kysyivät mahdollisuutta käyttää niitä. Näiden lasten oma motivaatio runsaaseen liikkumiseen näkyi havainnoinnissa kevyenä ja vähintään kohtuu kuormitteisena fyysisenä aktiivisuutena. Haastattelussa B tuli esille välineiden vuorottelu lasten välillä ulkoilun aikana. Haastattelussa mainittiin myös keinujen houkuttelevuus. Lapset voisivat keinua koko ulkoilun ajan, ellei aikuiset määritä keinumisvuoron vaihtumista.

Havainnoinneissa osa lapsista lapsiryhmässä C oli innokkaampia leikkimään jo opittuja liikuntaleikkejä. Nämä lapset houkuttelivat muita lapsia osallistumaan leikkiin. Näin he lisäsivät toistensa leikkiin liikettä. Lapset, jotka eivät itse olleet itse aktiivisia tai eivät osallistuneet muiden lasten innoittamaan liikkumiseen, näkyivät havainnoinneissa

erittäin kevyesti fyysisesti aktiivisina. Haastattelussa C haastateltava pohti aikuisen näyttämän liikuntainnostuksen tarttumista lapsiin.

5.3 Liikkumista estävät tekijät

Jokaisessa haastattelussa nousi esille käytössä olevien tilojen luomat esteet toiminnalle. Tilat koettiin kaikissa yksiköissä haastaviksi eri huoneiden kokojen vuoksi. Ryhmällä C suurimpana haasteena koettiin ryhmätilan jakaminen toisen ryhmän kanssa. He kokivat haastaviksi myös sisäikkunoista tehdyt väliseinät. Useat pienet huoneet koettiin haastattelussa B enemmän haittana kuin mahdollisuutena. Vaikka lapsiryhmä B pystyi avaamaan väliseiniä ja ovia tilojen välillä luodakseen isompia leikkialueita, he päätyivät pitämään tilat erillisinä tiloina.

Kaikissa lapsiryhmissä havainnoitiin, että lapset pyrkivät siirtymään huoneesta toiseen myös väliovien ollessa kiinni. Aikuiset estivät tämän sanallisesti ohjeistamalla sekä sulkemalla väliovia. Lapsiryhmässä A tilojen käyttöä ohjasi vahvasti koko yksikön aikataulu. Tämä ilmeni havainnoinneissa sekä haastattelussa. Tilojen käyttö oli jaettu niin, että yhdessä tilassa leikkiaikaa oli yhdelle pienryhmälle vähäisesti. Lapsiryhmässä A aamupäivällä kahden ja puolen tunnin aikana kolmen eri pienryhmän tuli ehtiä käyttämään samaa ryhmälle varattua kotileikkialuetta. Leikki ehdittiin aloittamaan ja leikin päästessä kunnolla vauhtiin piti päästää seuraava pienryhmä käyttämään tilaa. Omaehtoista liikkumista eli lasten leikkiaikaa oli havainnoinnin mukaan vain 20 minuuttia yhdellä pienryhmällä.

Haastattelujen perusteella tilojen käyttöä haastoi kaikissa yksiköissä leikin pitkäkestoisuuden mahdollistaminen. Yksiköitä yhdisti tilojen käyttö moneen eri toimintaan. Leikkiin ja toimintaan käytössä olevat tilat olivat käytössä myös esimerkiksi ruokailuun tai päivälepoon. Leikkivälineet oli laitettava pois seuraavan toiminnan tieltä, jolloin aiemmin aloitettuun leikkiin palaaminen ei ollut mahdollista. Samalla jokaisessa yksikössä ruokailun aikataulu vaikutti leikkiin ja muuhun toimintaan käytettävään aikaan. Lapsiryhmän C jaettavat tilat estivät aikataulusta joustamisen tilannekohtaisesti. Aikataulun seuraaminen vaikutti havainnoinnin sekä haastattelun perusteella olevan kuitenkin sujuvaa. Molempien ryhmien tilankäyttö oli mietitty heille sopivasti.

Sisätiloissa olevien huonekalujen sijoittelu koettiin myös kaikissa yksiköissä haastavaksi. Haastattelussa C kerrottiin ryhmätilan jakamisen toisen ryhmän kanssa vaikuttaneen huonekalujen sijoitteluun. Huonekaluja oli sijoitettu esimerkiksi keskelle pitkää käytävää, jolloin ne estivät käytävän hyödyntämisen liikkumiseen.

Havainnointimerkintöjä sisätiloissa omaehtoisesta liikkumisesta ryhmässä C tehtiin kolmen päivän aikana vain kahdeksan. Nämä havainnot sijoituivat kaikki samalle päivälle ja olivat kevyttä fyysistä aktiivisuutta. Lapsiryhmässä A huonekaluja hyödynnettiin jakamaan tilaa. Tämä aiheutti huonekalujen kertymisen yhteen huoneeseen ja huone vaikutti ahtaalta. Tässä huoneessa ryhmä vietti havainnointipäivinä eniten aikaa. Havainnointi merkintöjä tässä huoneessa tehtiin 49 kappaletta. Merkinnöistä 34 oli erittäin kevyttä ja 15 kevyttä fyysistä aktiivisuutta.

Huoneen jakaminen alueisiin määrittä myös leikkialueiden käyttöä. Tätä huonetta käytettäessä lapset pyrkivät laajentamaan leikkialueita liikkumalla tilassa. Useita kertoja aikuiset pysäyttivät lasten liikkumisen sanallisella ohjeella ja ohjasivat lapset takaisin leikille tarkoitettulle alueelle. Tiettyjen leikkien leikkialueita oli myös lapsiryhmän B tiloissa. Leikkejä oli sijoitettu eri huoneisiin niin, että huoneiden väliset ovet oli mahdollista sulkea eri leikkien väliltä. Ryhmän B sisätiloissa omaehtoisesta liikkumisesta tehtiin 24 havainnointimerkintää. Niistä 18 oli erittäin kevyttä ja kuusi kevyttä fyysistä aktiivisuutta. Kaikkien näiden havainnointitilanteiden aikana tilaa oli rajattu sulkemalla huoneiden väliset ovet. Lasten pyrkiessä siirtymään toiseen huoneeseen, heitä ohjeistettiin sanallisesti pysymään huoneessa.

Tietyt tilat olivat kohdentuneet tiettyyn toimintaan. Haastattelujen mukaan jumppasalin lisäksi lapsiryhmällä A oli käytössä yksikön takapiha. Lapsiryhmillä B sekä C oli käytettävissä lähiympäristön urheilukentät. Kaikissa haastatteluissa kävi ilmi, että jumppasali oli kohdennettu vain aikuisen ohjaamaa liikuntaa varten. Haastattelussa C mainittiin vapaan leikin mahdollisuus satunnaisesti jumppasalin käytön aikana. Tämä vapaa leikki oli ilmeisesti kutienkin mahdollista aikuisen ehdoilla. Aikuinen päätti haastattelun mukaan käytössä olevat lelut ja käytössä olevan ajan. Havainnointien aikana yksikään ryhmä ei käyttänyt jumppasalia. Haastattelussa B mainittiin kaupungin varhaiskasvatukselle järjestämien liikuntapaikkojen olevan kaukana ja matkustamisen liikuntapaikoille olevan haastavaa aikataulullisesti.

Kolmen aamupäivän aikana lapsiryhmä A ei ulkoillut kertaakaan. Haastattelussa syyksi kerrottiin yksikön pihan liukkaus pakkasen ja jään vuoksi. Haastatteluissa ei selvinnyt, oliko ratkaisu sisälle jäämisestä ryhmän henkilöstön vai koko työyhteisön tekemä. Haastatteluissa ryhmien B ja C kerrottiin ulkoilevan myös erittäin huonolla kelillä. Tosin ulkoiluaikaa oli vähennetty runsaiden vesisateiden aikana. Haastattelussa B kerrottiin, että ulkoilemaan mennään huonollakin säällä edes iltapäivällä. Sateisina päivinä ryhmä oli jäänyt sisälle aamupäivällä, jotta ulkoiluvaatteet olivat kuivia iltapäivän ulkoilua varten. Havainnointipäivien aikana lapsiryhmät B ja C ulkoili noin puolet havainnointiajasta yksikön pihalla tai lähiympäristössä.

Kaikissa yksiköissä liikuntavälineet säilytettiin sisällä jumppasalissa ja ulkona leluvarastossa. Ryhmän B haastateltava kuvasi liikuntavälineiden olevat häiriötekijöitä ryhmätilassa. Vain ryhmässä C oli halukkuutta tuoda liikuntavälineitä ryhmätilaan. Kaikki haastateltavat toivat esille, ettei liikuntavälineitä voi tuoda pois jumppasalista. Tähän syyksi jokainen mainitsi jumppasalin olevan koko yksikön käytössä. Ulkona käytössä olevat lelut ja liikuntavälineet olivat vapaasti käytössä. Haastattelussa C tuli ilmi, etteivät lapset tiedä mitä monipuolisia välineitä leluvarastossa oli. Tämä haastoi lasten omaa aktiivisuutta lelujen ja välineiden pyytämisessä.

Yhdenkään yksikön ulkoleluvarastossa ei ollut kuvia leluista, joiden avulla lapsi voisi näyttää haluamansa lelun. Haastatteluissa B ja C ilmeni lelujen olevan varastoissa niin korkealla, että lapset eivät itse niihin yllä. Ryhmän C ulkoiluissa leluja otettiin haastattelun mukaan aikuisten toimesta esille valikoidusti kerättävien lelujen määrän vuoksi. Ryhmän B lapset kaipasivat henkilöstön mukaan ulkona paljon aktivointia. Tämän vuoksi heillä oli runsaasti leluja esillä ulkona.

6 Pohdinta

6.1 Johtopäätöksiä ja pohdintaa tuloksista

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten oppimisympäristö on yhteydessä lasten liikkumiseen ja millaiset oppimisympäristön ominaisuudet edistivät tai ehkäisivät lasten liikkumista. Omaehtoinen liikkuminen painottui tutkimustuloksissa sellaisiin lasten leikki-tilanteisiin, jotka eivät olleet aikuisen ohjaamia. Ulkotilojen hyödyntäminen varhaiskasvatustyksikön pihalla ja lähiympäristössä nousi tuloksissa esille liikkumista edistävänä tekijänä. Myös avoimet sisätilat ja esillä olevat liikuntavälineet houkuttelivat lapsia kuormittavaan liikkumiseen. Käytössä olevan fyysisen rakennuksen ikä, tilaratkaisut ja fyysinen sijainti eivät ensisijaisesti olleet yhteydessä lapsen fyysiseen aktiivisuuteen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön asenteilla fyysisen oppimisympäristön ja toimintatapojen kehittämiseen ilmeni olevan yhteys lasten fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen varhaiskasvatuksen arjessa.

Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2016) ohjaavat varhaiskasvatuksen toimintaa koko Suomessa. Kuitenkin lasten omaehtoisen liikkumisen tukemisen erot olivat huomattavissa jo tutkimuksen mukaisessa pienessä otannassa. Omaehtoista liikkumista oli huomioitu vähäisesti. Huomio oli kiinnittynyt leikkialueiden kehittämiseen ja arjen aikataulujen sujuvuuteen. Liikkumiselle tilaa oli varattu liikkumista rakennettuihin sisätiloihin. Ulkotiloissa korostuivat avarat tilat, kiinteät välineet ja luonnonmukainen maasto. Näihin ulkotiloihin varhaiskasvatuksen henkilöstö ei kuitenkaan itse voinut vaikuttaa. He pystyivät vaikuttamaan siihen, mitä ulkotilaa he käyttävät lapsiryhmän kanssa. Ulkotilojen käytön mahdollisuuksien näkeminen vaikuttaa ulkotilojen hyödyntämiseen (Maynard & Waters, 2007, s. 262).

Havainnointipäivien aikana esiintyi leikkiä, mutta leikille ei varsinaisesti varattu aamupäivistä aikaa. Leikki ei muodostunut pitkäkestoiseksi. Tämä saa miettimään, onko leikille annettu aikaa iltapäivien aikana. Varhaiskasvatuksessa aamupäivisin toteutetaan suurin osa aikuisen ohjamaasta pienryhmätoiminnasta.

Havainnointipäivien aikana esiintyi omaehtoista liikkumista niissä hetkissä, kun lapsille tarjottiin aikaa leikille ilman aikuisen aktiivista ohjaamista. Tätä tietoa voisi hyödyntää

lapsiryhmien päiväranteen suunnittelussa. Aamupäivään voisi suunnitella sellaisia hetkiä, jotka on varattu leikille ja liikkuvan leikin mahdollistamiselle.

Haastatelluista kävi ilmi, että varhaiskasvatuksen henkilöstön jäsenet olivat tietoisia varhaiskasvatusikäisten fyysisen aktiivisuuden suosituksista (Opetushallitus- ja kulttuuriministeriö 2016: 21). He kuvasivat varhaiskasvatuksessa tapahtuvaa liikkumista ohjattujen liikkumishetkien kautta. Ohjatun liikkumisen lisäksi lapsen päivään tulisi kuitenkin sisältyä vapaampia liikkumisen hetkiä, joille on varattu riittävästi aikaa (Opetushallitus, 2022, s. 33). Vähintään kohtuukuormitteisen omaehtoisen liikkumisen määrä jäi tuloksissa vähäiseksi etenkin sisätiloissa. Odotteluhetkien ohjattu liikkuminen oli etukäteen pedagogisesti suunniteltua. Lapsen itse luomalle leikille tulisi kuitenkin tarjota aikaa, jotta luova ajattelu saa mahdollisuuksia kehittyä (Vuohensilta & Vuohensilta, 2021, s. 26).

Ryhmien käytössä olevat sisä- ja ulkotilat olivat keskenään erilaisia. Kaikilla oli kuitenkin mahdollisuuksia hyödyntää monipuolisesti erilaisia tiloja, joissa omaehtoinen liikkuminen olisi mahdollista. Erilaisten ja eri kokoisten tilojen hyödyntäminen lisää lapsen saamia aistimuksia kehon liikuttamisesta (Sääkslahti, 2015, s. 199).

Haastattelujen mukaan ryhmässä B tiedostettiin viisivuotiaiden tarvitseman nuorempia lapsia enemmän leikkutilaa. Tilaa vievien leikkien mahdollisuutta ei kuitenkaan tarjottu nuoremmille lapsille. Lapsiryhmien A ja B leikkialueiden rajat vaikuttivat ehdottomilta. Lapsiryhmä A hyödynsi takapihaa vain ohjattuun liikkumiseen. Kuitenkin liikkumiseen tarkoitettu käytävä jäi kokonaan käyttämättä.

Tiukat aikataulut sisätilojen käyttöön ja päivän rutiineihin liittyen vähensivät lapsen omaehtoiseen toimintaan käytettävää aikaa ja näyttäytyi näin liikkumista ehkäisevänä tekijänä. Rutiinit luovat lapselle turvaa, mutta rutiinien ja päivittäisen ohjelmarungon hyödyntäminen ei tulisi estää fyysisen aktiivisuuden huomioimista varhaiskasvatuksen arjessa (Sääkslahti, 2015, s. 215–216). Aikataulujen haasteet ja toisaalta niiden luomat rutiinit vaikuttivat kaikissa yksiköissä. Henkilöstön tuli jokaisessa ryhmässä keskeyttää lasten leikki tai sivuuttaa mahdollinen leikkialoite aikataulun vuoksi päivittäin. Ratkaisut ulkoilun toteutumisesta vaikuttivat liikkumismahdollisuuksien monipuolisuuteen etenkin lapsiryhmässä A. Ryhmissä B ja C henkilöstö kertoi tehneensä lasten huoltajat

tietoisiksi monipuolisista ulkoiluista. Näiden ryhmien lapsilla oli riittävästi ulkovaatteita pakkassäällä ulkoiluun.

Haastattelujen ja havainnointien tulokset tukivat toisiaan siinä, että liikkumien painottui liikkumiseen suunniteltuihin tiloihin ja ulkona oleviin oppimisympäristöihin. Sisätiloissa vähintään kohtuu kuormitteista aktiivisuutta havainnoitiin vain tilassa, jossa on kiinteät kiipeilyköydet. Ulkotiloissa näitä aktiivisuuden havaintoja tehtiin eniten. Haastatteluissa liikkumispaikkoina korostuivat jumppasalin käyttö sekä varhaiskasvatyüksiköiden piha ja lähiympäristö.

Syyt monipuolisten sisätilojen käytön vähäisyydelle eivät selvinneet tuloksista. Erityisesti lapsiryhmän A käytössä oli käytäviä, joita olisi voinut käyttää päivän aikana ilman muiden ryhmien häiriintymistä. Tutkimuksessa ei selvinnyt oliko tilojen käyttämättä jättäminen henkilöstön tietoinen valinta vai oliko tilanteessa muita vaikuttavia tekijöitä. Haastattelussa A toisaalta korostettiin tilojen hyödyntämistä liikkumiseen. Lapsiryhmä ei ulkoillut kolmena aamupäivän ollenkaan, joten lasten liikkumisen lisäämisen kannalta käytävää välineineen olisi kannattanut hyödyntää.

Jumppasalin käyttö kohdistui kaikissa yksiköissä ohjattuun liikkumiseen. Tätä avaraa tilaa ei mainittu haastatteluissa leikkiympäristönä haastateltavien toimesta. Isoa tilaa voisi hyödyntää pelkistettynä leikkiympäristönä, johon lapset voivat rakentaa isokokoisia leikkejä. Onko jumppasalissa aina pakko jumpata? Liikettä on mahdollista lisätä leikkiin hyödyntämällä isoa tilaa ja lisäämällä välimatkoja leikin eri elementtien välille. Jumppasali voisi toimia erinomaisena leikkimaailman rakentamisen ympäristönä. Lapsiryhmässä A tiloja hyödynnettiin vuorotellen pienryhmissä ja tilan käyttöaika jäi lyhyeksi. Voisiko isoa tilaa hyödyntämällä useampi pienryhmä käyttää tilaa samanaikaisesti ja samalla lisätä leikkiin käytettävää aikaa.

Haastattelussa B tuli ilmi henkilöstön näkemys siitä, että lapset tarvitsevat paljon aktivointia ulkoilussa. Kuitenkin aktivointia varten ei ollut tehty lasten omatoimisuutta edistäviä toimenpiteitä. Ulkona leluvarastossa lelut ja välineet olivat niin korkealla, etteivät lapset saaneet niitä itsenäisesti käyttöön. Leluvaraston ovella ei ollut kuvia leluista. Sisätilojen oppimisympäristöä ei myöskään muokattu liikkumista edistävästi vaan keskityttiin enemmän henkilöstön omaan näkemykseen tilojen haastavuudesta.

Nämä oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut sekä henkilöstön toiminta olivat lasten liikkumista estäviä tekijöitä.

Lapsiryhmän C metsäretkellä erittäin kevyen aktiivisuuden havaintoja tehtiin saman verran kuin vähintään kohtuukuormitteisesta aktiivisuudesta. Tämä saattaa selittyä sillä, että havainnoitavat lapset sekä rakensivat metsään majaa ja sen jälkeen leikkivät majan sisällä. Vaikka metsän maasto oli monipuolinen, lasten leikin sisältö määritti aktiivisuuden kuormittavuutta ympäristöä enemmän.

Ulkoilun tasalaatuista havainnointia ei voitu toteuttaa, koska lapsiryhmä A ei ulkoillut ollenkaan havainnointien aikana. Ryhmien B ja C ulkoilun ajanainen fyysinen aktiivisuus oli yhtenevä haastatteluissa kerrottuihin seikkoihin ulkotilojen käytöstä. Näiden kahden lapsiryhmän perustella ulkona toimiminen lisäsi lasten fyysisen aktiivisuuden kuormittavuutta. Tulos voisi olla erilainen, jos aineistoon olisi saatu merkintöjä kaikista kolmesta lapsiryhmästä. Myös toisenlainen vuodenaika tai sää voisi vaikuttaa tulokseen fyysisen aktiivisuuden määrään ja kuormittavuuteen. Tosin livosen ym. (2021, s. 31–32) mukaan vuodenaikalla ei ole suurta vaikutusta lapsen fyysiseen aktiivisuuteen ulkona leikkiessä.

Haastatteluissa liikuntavälineiksi nimettiin vain siihen tarkoitukseen erikseen hankittuja välineitä. Ryhmän arjessa jatkuvasti läsnä olevia esineitä ei koettu olevan liikuntaan innostavia. Arkiset välineet ja materiaalit voisivat kuitenkin innostaa liikkumaan sisällä sekä ulkona (livonen ym., 2021, s. 32–33). Tämä ajattelu näkyi esimerkiksi siinä, että ryhmissä jumppaleikki ei ollut ryhmien leikkitalujen leikkivalikoimassa. Lapset eivät välttämättä ymmärrä pyytää liikunnallista leikkiä, ellei aikuinen aktiivisesti muistuta sen olevan mahdollisuus. Ryhmissä oleviin leikkitaluihin voisi muiden kuvitettujen leikkien joukkoon lisätä kuvan merkitsemään liikunnallisen leikin vaihtoehtoa. Tämä lisäisi lapsen itsenäistä valinnan tekoa ja edistäisi lasten omaehtoisten liikkumistilanteiden ilmenemistä.

Lasten tietoisuus käytössä olevista leluista ja välineistä oli henkilöstön mukaan vähäistä. Fyysisen ympäristön kehittäminen kuvia hyödyntäen voisi tuoda tilanteeseen ison parannuksen ja toimia liikkumista edistävä ratkaisuna. Mallintamalla kuvien käyttöä lelujen valinta tilanteessa, antaisi lapsille konkreettisen keinon pyytää välineitä

varastosta. Lelujen sijoittelu leluvarastossa olisi myös hyvä pohtia lasten korkeus huomioiden. Mitä helpompi lapsen on itse ottaa ja palauttaa lelu varastoon sitä tarkempaa lelujen käytöstä tulee. Lapsi todennäköisesti ottaisi vain ne lelut mitä hän tarvitsee leikkiä varten. Tarkkaan harkittu lelumäärä on helpompi palauttaa paikalleen, eikä ylikuormitusta lelujen määrästä aiheudu leikin loppumisen hetkellä.

Lapsiryhmillä oli sisätiloissa reilusti leluja. Kaikilla lapsiryhmillä oli käytössään leikkitalu, josta valita leikki. Yhdessäkään leikkitalussa leikkivaihtoehtona ei ollut jumppaleikki. Tämä herättää kysymyksen, onko liikettä huomioitu leikkejä suunniteltaessa? Jumppaleikin puuttumisen saattaa olla tietoinen henkilöstön tekemä valinta tai asiaa ei ole ajateltu leikkitalua tehdessä. On myös mahdollista, että liike on ajateltu sisältyvän kaikkiin leikkeihin. Kuitenkaan tässä tilanteessa ei ole huomioitu henkilöstön antamien ohjeiden rajoittavaa näkökulmaa tilojen käytössä.

Lapsen omaa toimimista tuettiin kaikissa ryhmissä vähäisesti fyysisen ympäristön ratkaisulla. Leluja ja leikkejä oli kuvitettu vain osittain lapsiryhmien A ja C sisätiloissa. Jumppaleikki ei ollut missään ryhmässä leikkivaihtoehtona. Välineiden monikäyttöisyys oli vähäistä. Penkkien, patjojen tai tynyjen käyttöä ei mahdollistettu jumpparatojen rakentamiseen missään ryhmässä. Haastattelun C mukaan ryhmätilassa on patjoja ja isoja pehmeitä palikoita, joita käytetään ohjatusti esimerkiksi kuperkeikkojen tekemiseen. Nämä eivät kuitenkaan olleet aktiivisesti lapsen käytössä leikeissä.

Aikuisen ohjaama liike oli osa kaikkien ryhmien arkea. Haasteluista tuli yhtenäinen vaikutelma siitä, että aikuisen ohjaama liike lisää lasten päivittäistä liikkumista. Tämä koettiin kaikissa ryhmissä positiivisesti. Toiminnallinen oppiminen liikkumista hyödyntäen ei tullut esille missään haastattelussa. Ohjatulle toiminnalle ja vuorolistan mukaiselle tilojen käytölle oli kaikissa ryhmissä varattu reilusti aikaa.

Kokonaisuudessaan havainnoinneista sai vaikutelman, ettei vapaalle leikille varattu erikseen aikaa.

Oppimisympäristön tulee mahdollistaa liikkuminen ja houkutella hyödyntämään tilaa lapsen ehdoilla (Opetushallitus, 2022, s. 21). Huonekalujen sijoittamisen ja leikkien rakentamisen tulisi houkutella ja innostaa liikkeeseen. Havainnoitujen ryhmien oppimisympäristöissä olisi tältä osin kehitettävää. Lapsiryhmän A monipuoliset valmiit

leikkitilat olivat suunniteltu lasta houkuttelevasti. Kuitenkin ryhmän käyttämä aika leikkitilan hyödyntämiseen ei mahdollistanut varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista pitkäkestoista leikkiä (Opetushallitus, 2022, s. 27). Leikin mahdollisuuksia voitaisiinkin kehittää suunnittelemalla leikkiin käytettävä aika ja muokkaamalla pienryhmäjakoja tilanteeseen sopivalla tavalla.

Tilan tulee mahdollistaa joustavuus lapsen toiveiden mukaan ja leikillä tulee olla mahdollisuus muuttua sen edetessä. Leikin ei ole tarkoitus pysyä tietyllä alueella, vaan lapsen on saatava mahdollisuus liikkua tilasta toiseen leikin mukana. (Opetushallitus, 2022, s. 27.) Lapsiryhmälle nimetty tila ei ollut yhdessäkään yksikössä liikkumiseen käytettävien tilojen listalla. Liikuntavälineitä ei koettu leluiksi muiden lelujen joukossa. Kuitenkin liikuntavälineiden tulisi olla lapsen saatavilla kaikissa leikki- ja liikuntatilanteissa (Opetushallitus, 2022, s. 33).

Suunnittelua voi toteuttaa koko varhaiskasvatusyksikön tasolla ja lapsiryhmätasolla. Suunnittelussa tulisi huomioida ensisijaisesti lasten tarpeet ja mahdollisuudet oppimisympäristöjen ja välineiden hyödyntämiseen. Erilaisten tilojen lukumäärän korostamisen sijaan tulisi pohtia tilojen tarpeellisuutta ja hyödyntämismahdollisuuksia. Sääkslahden (2015, s. 200) mukaan lapsia houkuttelee tilat, joita ei ole rakennettu valmiiksi. Aktiivisuus vaikuttaa lisääntyvän juuri sellaisissa ympäristöissä. Lapsiryhmien B ja C metsäretkillä lapset pääsivät luonnon muokkaamaan ympäristöön ja aktiivisuus oli useimmin vähintään kohtuukuormitteista.

Omaehtoinen liikkuminen ilmeni enimmäkseen leikkitilanteissa. Leikkiä voisikin tarkastella osana fyysistä aktiivisuutta ilman sen eristämistä liikunnasta tai liikkumisesta (Lehto, Reunamo & Ruismäki, 2012, s. 281). Varhaiskasvatuksen arjessa esiintyi runsaasti ohjattuja liikuntahetkiä. Aikuisen rooli oli epäselvä lapsen omaehtoisen liikkumisen yhteydessä. Henkilöstön tulee mahdollistaa monipuoliset liikkumisen tilanteet varhaiskasvatuksessa (Opetushallitus, 2022, s. 33). Pedagoginen suunnittelu leikkitilanteita ennakoiden tukee aikuisen osallistumista leikkiin. Kun ympäristön fyysiset ominaisuudet on suunniteltu liikkumista houkuttelevaksi, aikuisen on mahdollista kohdentaa huomio leikkiin ja tukea leikin sosiaalista puolta.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen aineisto kerättiin yhden tutkija toimesta. Usean tutkijan hyödyntäminen vahvistaisi tutkimuksen luotettavuutta ja vähentäisi yksilön luomia tulkintoja.

Havainnointiaineisto perustuu tutkijan tekemiini havaintoihin. Vaikka havainnointi oli kohdennettu tietyn toiminnan havainnointiin, on havainnoijalta voinut jäädä jotain aineiston kannalta olennaista huomaamatta. Tutkijalle entuudestaan vieraat tutkimuskohteet edistivät objektiivisena pysymistä aineistonkeruun aikana (Tuomi & Sarajärvi, 2022, luku 6.3).

Tutkijan oma koulutus- ja työskentelytausta varhaiskasvatuksesta helpotti tutkimuksen toteuttamista paikan päällä lapsiryhmissä. Totuudenmukaisuus ja objektiivisuus erityisesti havainnointiaineiston osalta ovat kyseenalaistettavissa, koska kerätty aineisto on vain yhden tutkijan huomioiden varassa (Tuomi & Sarajärvi, 2022, luku 6.1). Tutkimuksen toteuttaminen isommalla otannalla ja laajemmilla haastatteluilla voisi tuottaa tarkempaa tietoa lasten omaehtoisen liikkumisen toteutumisesta. Tarkempi oppimisympäristön ominaisuuksien tarkastelu toisi enemmän havaintoja liikkumista mahdollistavista ja estävistä tekijöistä.

Aineisto analysoitiin sisällönanalyysin -menetelmää hyödyntäen. Analyysi perustui aineiston tarkastelijan tulkintaan (Tuomi & Sarajärvi, 2022, luku 4.4). Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi tutkimuksen toteutus ja tulokset kirjattiin tarkasti, jotta tutkimus on mahdollista toteuttaa uudelleen kuvauksen perusteella. Tutkimustuloksia verrattiin varhaisvuosien liikkumista ohjaaviin asiakirjoihin.

6.3 Jatkotutkimusaiheita

Tutkimuksessa nousi esille varhaiskasvatuksen arkeen luotujen rakenteiden vaikutus liikkumiseen. Liikkumista voisi jatkotutkimuksissa tarkastella tarkemmin aikataulujen ja rutiinien näkökulmasta. Vaikka rutiinit luovat turvallisuuden tunnetta lapsen arjessa, ovat ne myös rajoittava tekijä. Myös sosiaalisen ympäristön tarkastelu voisi tuoda mielenkiintoisen näkökulman lasten liikkumiseen liittyvään tutkimukseen. Tarkastelun kohteena voisi olla myös henkilöstön ja muiden lasten toiminnan yhteys lapsen liikkumiseen.

Fyysisen aktiivisuuden suositusten ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lisäksi varhaiskasvatusyksiköt todennäköisesti luovat yksikkökohtaisia suunnitelmia, joissa huomioidaan liikkuminen. Näiden suunnitelmien tarkastelu lapsiryhmän havainnoin rinnalla olisi mielenkiintoinen jatkotutkimus paikallisella tasolla. Myös henkilöstön ymmärryksen tarkastelu suunnitelmien tuomisesta käytäntöön olisi mielenkiintoinen pedagogisen suunnittelun näkökulma tuleville tutkimuksille.

Lähteet

- Caspersen, C., Powell, E. & Christensen, G. (1985). Physical activity, exercise and physical fitness: definitions and distinctions for health-related research. *Public Health Reports*, 100, 126–131.
<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC1424733/pdf/pubhealthrep00100-0016.pdf>
- Eskola, J. (2018). Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (s. 209–231). PS-kustannus.
- Grönfors, M. (2007). Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s. 151–167). PS-kustannus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2022). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus. E-kirja.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2012). *Tutki ja kirjoita*. Tammi.
- Howells, K., Jerebine, A., Cool, W., D`Hondt, E., De Martelaer, K., Coppens, E., Sienaert, H., Hall, N., Dong, J., Soini, A., O´Keeffe, C., Coulter, M., McNally, S., McCaffrey, P., Tortella, P., Costa, A.M., Hernández-Martinez, A., Sollerhed, A.-C., Urtel, M., Vinci, D., Wirth, C., Vidoni, C. & Sääkslahti, A. (2023). Physical play - How do we inspire and motivate young children to be physically active through play? An international analysis of twelve countries' national early years curriculum policies and practices for physical activity and physical play. *Journal of Early Childhood Education Research*, 12(1), 253–276.
<https://journal.fi/jecer/article/view/116879>
- Hujala, E. & Turja, L. (2020). *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. PS-kustannus.
- Iivonen, S., Niemistö, D., Sääkslahti, A. & Kettukangas, T. (2021). What makes John move? Outdoor play physical environmental factors changing a child's activity from sedentary to physically active: longitudinal mixed-method case study. *Journal of Early Childhood Education Research*, 10(3), 21–53.
<https://journal.fi/jecer/article/view/114169>

- Iivonen, S., Sääkslahti, A., Mehtälä, A., Villberg, J., Soini, A., & Poskiparta, M. (2016). Directly Observed Physical Activity and Fundamental Motor Skills in Four-Year-Old Children in Day Care. *European Early Childhood Education Research Journal*, 24(3), 398-413. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2016.1164398>
- Jaakkola, T., Liukkonen J. & Sääkslahti, A. (2017). Johdatus liikuntapedagogiikkaan. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.), *Liikuntapedagogiikka* (s. 12–21). PS-kustannus.
- Jussila, V. & Myllyniemi, U. (2021). Luontopedagogiikasta ulkoilmapedagogiikkaan. Teoksessa R. Fågel, V. Jussila & S. Sarkkinen (toim.), *Ilo kasvaa ulkona. Luontotoiminnan käsikirja* (s. 18–19). Suomen ympäristöopisto SYKLI.
- Kyhälä, A.-L., Reunamo, J., Valtonen, J. & Ruismäki, H. (2020). Ajankäyttö ja vähintään kohtuukuormitteinen fyysinen aktiivisuus lasten toiminnoissa varhaiskasvatuksessa. *Liikunta & Tiede* 57 (4), 71–78. <http://hdl.handle.net/10138/319689>
- Lehto, S., Reunamo, J. & Heikki Ruismäki, H. (2012). Children´s peer relations and children´s physical activity. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 45, 277–283. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.564>
- Liikunta ja Urheilu ry. (2026). *Liikuntaleikkikoulu*. Viitattu 29.3.2026. <https://www.liiku.fi/varhaiskasvatus-koulu-ja-oppilaitos-yhteisty/koulutukset/muut/liikuntaleikkikoulu/>
- Maynard, T. & Waters, J. (2007). Learning in the outdoor environment: a missed opportunity? *Early Years*, 27(3), 255–265. <https://doi.org/10.1080/09575140701594400>
- Mehtälä, A., Soini, A., Reunamo, J., Kyhälä, A.-L., Iivonen, S., Hakonen, H., Hartikainen, J., Kulmala, J., Lindfors, H. & Tammelin, T. (2021). Suorien havainnointi- ja kiihtyvyyssmittausmenetelmien vertailu yksilötasolla varhaiskasvatustyksiköissä. Teoksessa A. Sääkslahti, A. Mehtälä & T. Tammelin (toim.), *Piilo – Pienten lasten liikunnan ilon, fyysisen aktiivisuuden ja motoristen taitojen seuranta. Kehittämävaiheen 2019–2021 tulosraportti*. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 398 (s. 46–62). https://static.jamk.fi/likes/Piilo_tulosraportti.pdf
- Mehtälä, A., Sääkslahti, A., Asunta, P., Hakonen, H., Kukko, T., Kulmala, J., Kämppi, K. & Tammelin, T. (2024). *Pienten lasten liikunnan ilo, fyysinen aktiivisuus ja motoriset*

- taidot Suomessa. Piilo-tutkimuksen tuloksia 2023*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2024:10. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-739-0>
- Niemistö, D. (2021). Liikunnan merkitys varhaiskasvatuksessa. Teoksessa R. Fågel, V. Jussila & S. Sarkkinen (toim.), *Ilo kasvaa ulkona. Luontotoiminnan käsikirja* (s. 24–25). Suomen ympäristöopisto SYKLI.
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. Viitattu 20.4.2026. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/10097399>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2016). *Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä. Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:21. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75405/OKM21.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Purhonen, L. (2021). Ulkona toimiminen syventää oppimista. Teoksessa R. Fågel, V. Jussila & S. Sarkkinen (toim.), *Ilo kasvaa ulkona. Luontotoiminnan käsikirja* (s. 10–11). Suomen ympäristöopisto SYKLI.
- Pönkkö, A. & Sääkslahti, A. (2017). Liikuntapedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.), *Liikuntapedagogiikka* (s. 486–504). PS-kustannus.
- Pönkkö, A. & Sääkslahti, A. (2020). Liikkuva lapsi. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s. 136–149). PS-kustannus.
- Roiha, A. & Polso, J. (2023). *Onnistu eriyttämisessä. Toimivan opetuksen opas*. PS-kustannus.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 31.1.2026. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>
- Sando, O. J. (2019). The physical indoor environment in ECEC settings: children's well-being and physical activity. *European Early Childhood Education Research Journal*, 27:4, 506-519. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2019.1634238>
- Soini, A., Laukkanen, A., Mäki, P. & Reunamo, J. (2016). Fyysistä aktiivisuutta ja liikkumista edistävä ympäristö. Teoksessa A. Sääkslahti (toim.), *Tieteelliset*

- perusteet varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksille* (s. 44–48). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:22.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/18a354b9-1e47-4871-bac7-7194f8352ba8/content>
- Soini, A. & Sääkslahti, A. (2023). Liikuntakasvatuksenmerkitysvarhaiskasvatusta ohjaavissa opetussuunnitelmissa. *Journal of Early Childhood Education Research*, 12(3), 237–267. <https://doi.org/10.58955/jecer.126730>
- Suomi, J. (2024). *Varhaiskasvatuksen opettajien käsityksiä koulutuksen antamista valmiuksista liikuntakasvattajina* [pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. Trepo-julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202402272579>
- Sääkslahti, A. (2015). *Liikunta varhaiskasvatuksessa*. PS-kustannus.
- Sääkslahti, A., Mehtälä, A. & Tammelin, T. (toim.). (2021). *Piilo – Pienten lasten liikunnan ilon, fyysisen aktiivisuuden ja motoristen taitojen seuranta. Kehittämisyvaiheen 2019–2021 tulosraportti*. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 398.
- Sääkslahti, A., Niemistö, D., Nevalainen, K., Laukkanen, A., Korhonen, E. & Juutinen-Finni, T. (2019). Päiväkotien liikuntaolosuhteiden yhteys lasten motorisiin taitoihin. *Liikunta ja tiede* 56(2–3), 77–83. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201906263460>
- Tietoarkisto. (2026). *Tietoarkiston verkkosivut. Aineiston hävittäminen*. Tampereen yliopisto. Viitattu 18.4.2026.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/fyysinen-sailytys/#havittaminen>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). *Ihmiseen kohdistuvaan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3.
https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- UKK-instituutti. (2024). *Terve koululainen -hankeen verkkosivut*. Viitattu 4.1.2024.
<https://tervekoululainen.fi/ylakoulu/fyysinen-aktiivisuus/ohjattu-ja-omaehtoinen-liikunta/>

- Vainio, J. (2023). *Liikuntakasvatuksen toteuttaminen ja opettajien valmiudet varhaiskasvatuksen opettajien kertomana* [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX-julkaisuarkisto. https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_92155
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Viitattu 24.1.2026.
<https://www.finlex.fi/eli?uri=http://data.finlex.fi/eli/sd/2018/540/ajantasa/2025-12-30/fin>
- Vilkka, H. (2006). *Tutki ja havainnoi*. Tammi.
- Vilkka, H. (2018). Havainnot ja havainnointimenetelmät tutkimuksessa. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s. 156–171). PS-kustannus.
- Vinci, D., Howells, K., Hall, N., Wirth, C. & Gregg, M. (2023). Early childhood educator training: The value of educating educators on movement, play, and physical literacy development –A three country case study. *Journal of Early Childhood Education Research*, 12(1),79–101. <https://journal.fi/jecer/article/view/116984>
- Vuohensilta, A. & Vuohensilta, T. (2021). Vapaa leikki liikuttaa. Teoksessa R. Fågel, V. Jussila & S. Sarkkinen (toim.), *Ilo kasvaa ulkona. Luontotoiminnan käsikirja* (s. 26–27). Suomen ympäristöopisto SYKLI.
- Vuori, J. (2021). Tapaustutkimus. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteiden tietoaarkisto. Viitattu 31.1.2026.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>
- Yıldırım, G. & Özyılmaz Akamca, G. (2017). The effect of outdoor learning activities on the development of preschool children. *South African Journal of Education*, 37(2), 1–10. <https://doi.org/10.15700/saje.v37n2a1378>

Liite 2. Haastattelurunko

Teemahaastattelun kysymykset:

1. Missä työtehtävissä toimit?
2. Millainen on varhaiskasvatusryhmän päivän rakenne?
3. Millaisia sisä- ja ulkotiloja on varhaiskasvatusryhmän käytössä?
4. Onko varhaiskasvatusryhmän käytössä muita tiloja, kuten vuokrattuja liikuntatiloja tai ulkoliikuntapaikkoja?
5. Millaisia fyysisen oppimisympäristön ratkaisuja sisätiloihin on tehty liikuntakasvatuksen näkökulmasta (esim. leikkialueet, huonekalujen sijainti, lelujen ja huonekalujen valinta)?
6. Millä tavoilla lapsen omaehtoinen liikkuminen on huomioitu sisätiloissa (esim. liikkuminen tilojen välillä, liikuntavälineiden saatavuus, leikin pitkäkestoisuus)?
7. Millaisia fyysisen oppimisympäristön ratkaisuja ulkotiloihin on tehty liikuntakasvatuksen näkökulmasta (esim. kiinteät kiipeilytelineet, lelut, luonnonmateriaalien lisääminen pihalle)?
8. Millä tavoilla lapsen omaehtoinen liikkuminen on huomioitu ulkotiloissa (esim. ulkoleikkien tai -pelien harjoittelu etukäteen, leluton ulkoilu)?
9. Vaikuttavatko erilaiset sääolosuhteet tai vuodenaajat varhaiskasvatusryhmän ulkoiluun?
10. Onko jotain muuta mitä haluaisit kertoa?

Liite 3. Tietosuojailmoitus

Tietosuojailmoitus

1. Rekisterin nimi

Kasvatustieteen (varhaiskasvatus) maisterin tutkinto -ohjelmaan sisältyvä Pro gradu - tutkielma

2. Rekisterin pitäjä

Jenni van der Ende, jsvade@utu.fi

Turun yliopisto, Rauman kampus, opettajankoulutuslaitos, Seminaarinkatu 1 26100 Rauma

3. Vastuupettajan yhteystiedot

Professori Pasi Koski, pakoski@utu.fi

4. Tietosuojavastaavan yhteystiedot

Turun yliopiston tietosuojavastaavan yhteystiedot: dpo@utu.fi

5. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja käsittelyn oikeusperuste

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää fyysisen oppimisympäristön ominaisuuksien yhteyttä lapsen omaehtoiseen liikkumiseen varhaiskasvatuksessa. Aineisto kerätään havainnoimalla lapsiryhmää ja haastatteleamalla varhaiskasvatuksen henkilöstöä. Alaikäisiltä lapsilta ei kerätä henkilötietoja, vaan heidät yksilöidään numerotunnisteen avulla. Varhaiskasvatuksen henkilöstöltä ei kerätä henkilötietoja, heidät yksilöidään numerotunnisteella ja heiltä kerätään tieto ammattinimikkeestä. Henkilötietojen avulla ei voida yksilöidä yksittäistä tutkimukseen osallistuvaa henkilöä. Henkilötiedot ovat salassa pidettäviä ja niiden käsittelyssä noudatetaan tieteellisen tutkimuksen eettisiä periaatteita ja tietosuojaa koskevia säädöksiä. Tutkimukseen osallistuvien päiväkotien nimet ja sijainnit eivät tule ilmi tutkimusaineistossa. Päiväkodit yksilöidään kirjaintunnisteen avulla. Tutkimusaineisto kerätään vuoden 2024 helmikuun ja maaliskuun aikana.

Henkilötietojen EU:n yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan mukaisena käsittelyperusteena on

käsittely on tarpeen tieteellistä tutkimusta varten (yleinen etu 6 art. 1 a-kohta)

rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojen käsittelyyn (suostumus 6 art. 1 e-kohta) muu mikä _____

6. Käsiteltävät henkilötietoryhmät

Rekisteriin tallennetaan havainnoitavista henkilöistä numerotunniste ja haastateltavista henkilöistä numerotunnisteen lisäksi ammattinimike. Havainnoinnin tulokset ja haastattelun vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja siten, ettei yksittäisiä tutkimukseen osallistujia voida tunnistaa. Tutkimusaineistoa käytetään ainoastaan tämän pro gradu -tutkielman tekemiseen.

7. Henkilötietojen vastaanottajat ja vastaanottajaryhmät

Tietoja ei siirretä eikä luovuteta tutkimusryhmän ulkopuolelle.

8. Tiedot tietojen siirrosta kolmansiin maihin

Henkilötietoja ei luovuteta EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle.

9. Henkilötietojen säilyttämisaika tai sen määrittämisen kriteerit

Tutkimusaineistoa säilytetään Turun yliopiston hallinnoimassa pilvipalvelussa ja tutkijan henkilökohtaisessa työasemassa. Tutkimusaineistoa säilytetään viisi vuotta, jonka jälkeen se tuhotaan.

10. Rekisteröidyn oikeudet

Rekisteröidyllä on oikeus pyytää pääsy häntä itseään koskeviin henkilötietoihin sekä oikeus pyytää tietojensa oikaisemista tai poistamista taikka käsittelyn rajoittamista tai vastustaa niiden käsittelyä. Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta tieteellisessä tai historiallisessa tutkimustarkoituksessa silloin, kun poisto-oikeus todennäköisesti estää käsittelyn tai vaikeuttaa sitä suuresti.

Poisto-oikeuden toteuttamista arvioidaan tapauskohtaisesti.

Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle.

11. Tiedot siitä mistä henkilötiedot on saatu

Tiedot kerätään havainnoimalla ja haastattelemalla.

12. Tiedot automaattisen päätöksenteon ml. profiloinnin olemassaolosta

Tietoja ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon tai profiloinnin tekemiseen.

Liite 4. Tutkimustiedote ja -lupapyyntö varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Tutkimustiedote ja -lupapyyntö varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Tutkimustiedote

Opiskelen Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksella kasvatustieteen (varhaiskasvatus) maisteriksi. Pro gradu -tutkielmaani varten pyydän lupaa tutkimukseni aineiston keräämiseen _____ (päiväkodin nimi ja varhaiskasvatusryhmän nimi) ryhmän varhaiskasvatuksen henkilöstöltä. Pro gradu -tutkielmassani tutkitaan varhaiskasvatuksen fyysisten oppimisympäristöjen yhteyksiä lasten omaehtoiseen liikkumiseen varhaiskasvatuksessa.

Lisätietoja:

Osallistumalla tutkimukseen tuet Pro gradu -tutkielman toteuttamista ja autat saamaan lisätietoa lapsen liikkumiseen yhteydessä olevista tekijöistä varhaiskasvatuksessa. Tutkimus suoritetaan päiväkotipäivän aikana osana varhaiskasvatuksen toimintaa.

Tämän Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielman aiheena on tutkia varhaiskasvatuksen fyysisten oppimisympäristöjen yhteyksiä lasten omaehtoiseen liikkumiseen. Tutkimuksen on tarkoitus selvittää, millaisia ratkaisuja varhaiskasvatuksen fyysisessä oppimisympäristössä esiintyy liikuntakasvatuksen näkökulmasta ja fyysisen oppimisympäristön eri ominaisuuksien yhteyttä lapsen omaehtoiseen liikkumiseen varhaiskasvatuksessa.

Osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista. Tutkimusaineisto kerätään nimettömänä eikä osallistujien henkilöllisyyttä voi saada selville. Tutkimusaineisto kerätään kolmesta eri 3–5-vuotiaiden lasten varhaiskasvatusryhmästä. Varhaiskasvatusryhmät on valittu kolmesta eri kunnallisesta päiväkodista. Tutkimukseen osallistuvat päiväkodit ovat samasta kaupungista eri kaupunginosista. Tutkimusaineistoa kerätään yhdessä varhaiskasvatusryhmässä kolmen päivän ajan. Kokonaisuudessaan tutkimusaineistoa kerätään yhdeksän päivän ajan.

Tutkimusaineisto kerätään vuoden 2024 helmikuun ja maaliskuun aikana. Tutkimuksessa havainnoidaan lapsiryhmää ja haastatellaan varhaiskasvatuksen henkilöstöä. Havainnointi toteutuu varhaiskasvatuspäivän aikana osana varhaiskasvatuksen toimintaa. Lapsiryhmää havainnoidaan aamupäivällä kolmen päivän ajan. Jokaisesta varhaiskasvatusryhmästä haastatellaan yhtä varhaiskasvatuksen henkilöstön jäsentä. Haastattelu kestää noin 30 minuuttia. Tutkimusaineistoon varhaiskasvatuksen henkilöstöä ei kirjata heidän omalla nimellään, vaan jokaiselle henkilölle luodaan henkilökohtainen numerokoodi, joka korvaa nimen tutkimusaineistossa. Näin tutkimukseen osallistuneiden henkilöllisyys säilyy salassa koko tutkimuksen ajan.

Lisätietoa tutkimuksesta antaa tutkimuksen tekijä Jenni van der Ende. Mahdolliset yhteydenotot sähköpostilla osoitteeseen jsvade@utu.fi.

14.2.2024

Jenni van der Ende, kasvatustieteen (varhaiskasvatus) maisteriopiskelija

---

Tutkimuslupa

Tällä lupakyselyllä annat suostumuksen haastatteluaineiston keräämiseen edellä olevassa tutkimustiedotteessa määriteltyä tarkoitusta varten.

- Suostun osallistumaan tutkimukseen
- En suostu osallistumaan tutkimukseen

—
pvm

allekirjoitus ja nimenselvennys

Liite 5. Tutkimustiedote ja -lupapyyntö huoltajalle

Tutkimustiedote ja -lupapyyntö huoltajalle

Tutkimustiedote

Opiskelen Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksella kasvatustieteen (varhaiskasvatus) maisteriksi. Pro gradu -tutkielmaani varten pyydän lupaa tutkimukseni aineiston keräämiseen _____ (päiväkodin nimi ja varhaiskasvatusryhmän nimi) ryhmän lapsilta. Pro gradu -tutkielmassani tutkitaan varhaiskasvatuksen fyysisten oppimisympäristöjen yhteyksiä lasten omaehtoiseen liikkumiseen varhaiskasvatuksessa.

Lisätietoja:

Osallistumalla tutkimukseen tuet Pro gradu -tutkielman toteuttamista ja autat saamaan lisätietoa lapsen liikkumiseen yhteydessä olevista tekijöistä varhaiskasvatuksessa. Tutkimus suoritetaan päiväkotipäivän aikana osana varhaiskasvatuksen toimintaa.

Tämän Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielman aiheena on tutkia varhaiskasvatuksen fyysisten oppimisympäristöjen yhteyksiä lasten omaehtoiseen liikkumiseen. Tutkimuksen on tarkoitus selvittää, millaisia ratkaisuja varhaiskasvatuksen fyysisessä oppimisympäristössä esiintyy liikuntakasvatuksen näkökulmasta ja fyysisen oppimisympäristön eri ominaisuuksien yhteyttä lapsen omaehtoiseen liikkumiseen varhaiskasvatuksessa.

Osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista. Tutkimusaineisto kerätään nimettömänä eikä osallistujien henkilöllisyyttä voi saada selville. Tutkimusaineisto kerätään kolmesta eri 3–5-vuotiaiden lasten varhaiskasvatusryhmästä. Varhaiskasvatusryhmät on valittu kolmesta eri kunnallisesta päiväkodista. Tutkimukseen osallistuvat päiväkodit ovat samasta kaupungista eri kaupunginosista. Tutkimusaineistoa kerätään yhdessä varhaiskasvatusryhmässä kolmen päivän ajan. Kokonaisuudessaan tutkimusaineistoa kerätään yhdeksän päivän ajan.

Tutkimusaineisto kerätään vuoden 2024 helmikuun ja maaliskuun aikana. Tutkimuksessa havainnoidaan lapsiryhmää ja haastatellaan varhaiskasvatuksen henkilöstöä. Havainnointi toteutuu varhaiskasvatuspäivän aikana osana varhaiskasvatuksen toimintaa. Lapsiryhmää havainnoidaan aamupäivällä kolmen päivän ajan. Tutkimusaineistossa havainnot lapsista ei kirjata lapsen omalla nimellä, vaan jokaiselle lapselle luodaan henkilökohtainen numerokoodi, joka korvaa nimen tutkimusaineistossa. Näin lasten henkilöllisyys säilyy salassa koko tutkimuksen ajan. Ainoastaan varhaiskasvatuksen henkilöstö tietää lasten numerokoodit.

Lisätietoa tutkimuksesta antaa tutkimuksen tekijä Jenni van der Ende. Mahdolliset yhteydenotot sähköpostilla osoitteeseen jsvade@utu.fi.

14.2.2024

Jenni van der Ende, kasvatustieteen (varhaiskasvatus) maisteriopiskelija

---

Tutkimuslupa

Tällä lupakyselyllä annat luvan lapsesi osallistumiseen edellä olevassa tutkimustiedotteessa määriteltyä tarkoitusta varten.

Suostun, että _____ saa osallistua tutkimukseen.

lapsen nimi ja varhaiskasvatusryhmän nimi

—
pvm

huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys